

Diagnoza Lokalnych Zagrożeń Społecznych

Gmina miejsko-wiejska Sulechów 2015

Studio Diagnozy i Profilaktyki
30-011 Kraków
ul. Oboźna 17/5
tel. (12) 446-42-60

Spis treści

Wstęp – Metodologia oraz opis badania	4
Rozdział I - Metryka gminy Sulechów	5
Struktura bezrobocia w gminie Sulechów.....	5
Struktura bezrobocia w gminie Sulechów.....	5
Rynek alkoholowy.....	6
Skala problemów społecznych	6
Stan zasobów w sferze rozwiązywania problemów społecznych	9
Rozdział II - Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców	14
Grupa badawcza	14
Cel badania.....	14
Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców.....	14
Bezrobocie oraz wykluczenie społeczne.....	16
Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne.....	22
Narkotyki w środowisku lokalnym	29
Przemoc.....	31
Dorośli mieszkańcy a gry hazardowe.....	36
Rozdział III - Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży	39
Grupa badawcza	39
Cel badania.....	39
Dzieci i młodzież a substancje psychoaktywne	39
Spożywanie alkoholu wśród dzieci i młodzieży	41
Palenie tytoniu.....	48
Zachowania związane z używaniem narkotyków i dopalaczy.....	51
Dzieci i młodzież a zachowania przemocowe.....	61

Hazard i inne ryzykowne zachowania.....	67
Używanie komputera przez dzieci i młodzież oraz zagrożenie cyberprzemocą.....	70
Rozdział IV - Badanie punktów sprzedaży alkoholu	75
Grupa badawcza	75
Cel badania.....	75
Wyniki badania	75
Podsumowanie i wnioski.....	81
1. Podstawowe problemy środowiskowe w opinii dorosłych mieszkańców gminy Sulechów.	81
2. Zagrożenia w środowisku dzieci i młodzieży.	83
3. Pozytywne tendencje w dynamice problemów społecznych.	85
4. Wnioski dotyczące badania punktów sprzedaży alkoholu.	86
Podsumowanie	87

Wstęp – Metodologia oraz opis badania

Celem przeprowadzonego badania było zdiagnozowanie skali lokalnych zagrożeń społecznych wśród dorosłych mieszkańców oraz uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych. W badaniu dorosłych osób uwzględnione zostały takie obszary, jak bezrobocie i wykluczenie społeczne, spożywanie alkoholu i zagrożenia z tym związane, używanie narkotyków, przemoc domowa, hazard. W badaniu młodych mieszkańców uwzględnione zostały takie obszary, jak spożywanie alkoholu, palenie tytoniu, używanie narkotyków oraz dopalaczy, przemoc rówieśnicza oraz domowa, hazard oraz zachowania seksualne. Badaniem zostali objęci ponadto pracownicy punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz wyrobów tytoniowych.

Badanie dorosłych mieszkańców oraz pracowników punktów sprzedaży zrealizowane zostało przy użyciu standaryzowanego kwestionariusza rozdawanego i odbieranego przez ankieterów w miejscach publicznych.

Dzieci objęte są ustawowym obowiązkiem nauki szkolnej, dlatego też badania zostały przeprowadzone w czasie zajęć. Wybór metody ilościowej sprawił, że najbardziej dogodną metodą była ankieta audytoryjna. Uczniowie, zebrani w większej grupie, wypełniali samodzielnie ankiety. Badanie przeprowadzone zostało zgodnie z zasadami etyki, zaś uczestnicy poinformowani zostali o zachowaniu anonimowości badania. Za każdym razem uzyskiwano zgodę dyrektorów szkół na przeprowadzenie badań w ich placówkach. Próba z populacji uczniów szkół w gminie Sulechów obejmuje 236 uczniów szkół podstawowych, 166 uczniów klas drugich szkół gimnazjalnych oraz 213 uczniów klas drugich szkół ponadgimnazjalnych. W badaniu uczestniczyli uczniowie następujących szkół zlokalizowanych na terenie gminy: Szkoły Podstawowej w Brodach, Szkoły Podstawowej w Bukowie, Szkoły Podstawowej w Cigacicach, Szkoły Podstawowej w Kijach, Szkoły Podstawowej w Kalsku, Szkoły Podstawowej nr 1 w Sulechowie, uczniowie Gimnazjum w Pomorsku, Gimnazjum nr 2 im. Jana Pawła II w Sulechowie, uczniowie Zespołu Szkół w Sulechowie, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. gen. W. Sikorskiego w Sulechowie, Liceum Ogólnokształcącego w Sulechowie.

Rozdział I - Metryka gminy Sulechów

Gmina Sulechów usytuowana jest w województwie lubuskim w powiecie zielonogórskim. Gmina zajmuje powierzchnię 23 655 ha a obecnie zamieszkuje ją 25 547 mieszkańców¹.

Struktura bezrobocia w gminie Sulechów

Struktura bezrobocia w gminie Sulechów

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące bezrobocia w gminie Sulechów z wyszczególnieniem na rok 2013 oraz 2014.

Tab. 1. Struktura bezrobocia w gminie Sulechów latach 2013-2014.

Struktura bezrobocia w gminie Sulechów:	2013 rok		2014 rok	
	Kobiety N	Ogółem N	Kobiety N	Ogółem N
Bezrobotni (ogółem):	778	1459	703	1227
Z prawem do zasiłku	197	94	87	140
Osoby poprzednio pracujące	602	1160	542	962
Zwolnione z przyczyn dotyczących zakładu pracy	48	85	32	51
Osoby dotychczas nie pracujące	176	299	161	265
Niepełnosprawni	65	123	73	132
Osoby bezrobotne do 25 roku życia	139	244	110	183
Osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia	146	383	153	345
Osoby długotrwale bezrobotne	387	677	385	623

N – ilość osób

¹Dane: GUS 2014

Rynek alkoholowy

Ilość wydanych zezwoleń związanych ze sprzedażą napojów alkoholowych (ogółem 102), w tym:

- do spożycia poza miejscem sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
  - do 4,5% - **64**
  - od 4,5% do 18%- **61**
  - powyżej 18% - **54**
- do spożycia w miejscu sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
  - do 4,5% - **35**
  - od 4,5% do 18%- **18**
  - powyżej 18% - **20**

Skala problemów społecznych

Poniżej przedstawiamy statystyki związane z poszczególnymi problemami społecznymi (dane za 2014 rok):

- **54** wnioski o skierowanie na leczenie odwykowe złożone do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (56 wniosków w 2013 roku)
- Pomoc Ośrodka Pomocy Społecznej - Spośród 1468 rodzin korzystających z pomocy OPS w 2014 roku **276** rodzin korzystało ze świadczeń OPS z powodu problemów uzależnień. (Spośród 1403 rodzin korzystających z pomocy OPS w 2013 roku, **183** rodzin korzystało ze świadczeń z powodu problemów uzależnień).
- W związku z procedurą „Niebieskich Kart” w 2013 roku sporządzono 95 wniosków, w tym 95 wniosków skierowano do Ośrodków Pomocy Społecznej,
- W związku z procedurą „Niebieskich Kart” w 2014 roku sporządzono 61 wniosków, w tym 61 wniosków skierowano do Ośrodków Pomocy Społecznej.

- Grupy samopomocowe w gminie Sulechów:
  - a) Grupa Anonimowych Alkoholików (dla osób uzależnionych) - liczba grup: **2**
  - b) Grupa Al.-Anon- liczba grup: **1**
- **51** interwencji Straży Miejskiej związanych z nadużywaniem alkoholu w 2013 roku
  - **Rodzaj przestępstwa/wykroczenia pod wpływem środków odurzających**
(dane za rok 2014)
- **48** osób prowadziło pojazdy na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości (114 w 2013 roku),
- **21** osób prowadziło pojazdy na drodze publicznej po użyciu alkoholu (23 w 2013 roku),
- **205** przypadków zakłócenia porządku publicznego (181 w 2013 roku),
- **7** przypadków podjęcia czynności zawodowych pod wpływem alkoholu (6 w 2013 roku),
- **1** wypadek pod wpływem alkoholu,
- **420** przestępstw kryminalnych ogółem (533 w 2013 roku)
- **24** czyny karalne popełnione przez nieletnich (47 w 2013 roku),
- **117** osób zatrzymanych do wytrzeźwienia ogółem (149 w 2013 roku)
  - **przemoc domowa**
- W 2013 roku miało miejsce 464 interwencji domowych, w tym 95 interwencji dotyczyło przemocy w rodzinie. Przemoc dotknęła łącznie 149 osób, w tym 100 kobiet, 18 mężczyzn oraz 19 małoletnich do 13 r.ż. oraz 12 małoletnich w przedziale 13-18 lat. Sprawcami przemocy w rodzinie było łącznie 571 osób, w tym 5 kobiet i 93 mężczyzn. 79 sprawców znajdowało się pod wpływem alkoholu (5 kobiet, 74 mężczyzn). Liczba dzieci obecnych podczas interwencji- 14.

- W 2014 roku miało miejsce 331 interwencji domowych, w tym 61 interwencje dotyczyły przemocy w rodzinie. Przemoc dotknęła łącznie 82 osoby, w tym 62 kobiety, 5 mężczyzn oraz 11 małoletnich do 13 r.ż. oraz 4 małoletnich w przedziale 13-18 lat. Sprawcami przemocy w rodzinie było łącznie 61 osób, w tym 51 mężczyzn i 5 kobiet. 35 sprawców znajdowało się pod wpływem alkoholu (1 kobieta i 34 mężczyzn).

- **łamanie prawa**

Przestępstwa stwierdzone na terenie gminy Sulechów:

- **kradzież z włamaniem**

2013 rok - **101**

2014 rok - **88**

- **fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną**

2013 rok - **28**

2014 rok - **23**

- **pobicie**

2013 rok - **12**

2014 rok - **5**

- **uszkodzenie mienia**

2013 rok - **57**

2014 rok - **37**

- **kradzież pieniędzy wraz z dokumentami**

2013 rok - **6**

2014 rok - **6**

- **kradzież mienia**

2013 rok - **105**

2014 rok - **77**

Tab. 2. Przestępstwa w gminie Sulechów.

Artykuł KK Kwalifikacja prawna	Stwierdzonych		Zakończonych	
	2013	2014	2013	2014
Znęcanie się nad rodziną 207§ 1 kk	28	23	37	31
Groźba karalna 190 § 1 kk	38	23	48	29
Uchylenie się od płacenia alimentów 209 § 1 kk	23	35	52	-

Stan zasobów w sferze rozwiązywania problemów społecznych

Z powyższych zestawień wynika, że zarówno problem nadużywania alkoholu, jak i przemocy w rodzinie jest obecny w gminie Sulechów. Istnieją jednak ośrodki i instytucje, oferujące specjalistyczną pomoc, z której mogą korzystać osoby z problemami alkoholowymi.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

- ❖ Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w roku 2013:
  - odbyło się **49** posiedzeń Komisji, w tym:
    - 12 ogólnych posiedzeń Komisji,
    - 37 posiedzeń podkomisji interwencyjno-motywującej,
    - przeprowadzono 168 rozmów,
    - kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych- 2.
  - W 2013 roku wydano **30** postanowień opiniujących lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym **3** dotyczące jednorazowego zezwolenia oraz **27** dotyczących zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu sprzedaży lub poza miejscem sprzedaży.

- Do komisji wpłynęło **40** wniosków o leczenie odwykowe,
- wydano **50** zleceń o przeprowadzenie badania przez biegłych sądowych,
- skierowano **40** wniosków do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego.

❖ Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w roku 2014:

- odbyło się **49** posiedzeń Komisji, w tym:
  - 12 ogólnych posiedzeń Komisji,
  - 35 posiedzeń podkomisji interwencyjno-motywującej,
  - przeprowadzono 500 rozmów,
  - kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych-10.
- W 2014 roku wydano **48** postanowień opiniujących lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym **4** dotyczące jednorazowego zezwolenia oraz **44** dotyczące zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych do spożycia w miejscu sprzedaży lub poza miejscem sprzedaży.
- Do Komisji motywującej wpłynęły **54** wnioski o leczenie odwykowe,
- wydano **7** zleceń o przeprowadzenie badania przez biegłych sądowych,
- skierowano **32** wnioski do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego.

Ośrodek Pomocy Społecznej.

- ❖ OPS udzielił pomocy w 2013 roku w postaci świadczeń pieniężnych 1784 osobom, świadczeń rzeczowych – 1408 osobom, świadczeń porady – 598 osobom. W 2014 roku OPS udzielił pomocy w postaci świadczeń pieniężnych 1626 osobom, świadczeń rzeczowych – 1403 osobom, świadczeń porady – 481 osobom.

Tab. 3. Powody przyznania pomocy społecznej przyznawanej w latach 2013-2014.

Powody przyznania pomocy społecznej	2013 rok	2014 rok
	N	N
	1403 (ogółem)	1468 (ogółem)
Ubóstwo	527	525
Bezrobocie	598	447
Niepelnosprawność	544	449
Długotrwała lub ciężka choroba	438	286
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	1049	872
Alkoholizm	188	276
Inne	155	183

N – ilość rodzin

Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową:

a. 2013

- pracuje - **236**
- pracuje dorywczo -**261**
- nie pracuje -**211**
- studiuje -**5**
- na rencie -**298**
- na emeryturze -**347**
- na zasiłku dla bezrobotnych -**101**
- bezrobotny, bez prawa do zasiłku -**654**

b. 2014

- pracuje -**319**
- pracuje dorywczo -**186**
- nie pracuje -**231**
- studiuje -**2**
- na rencie -**286**
- na emeryturze -**356**
- na zasiłku dla bezrobotnych -**81**
- bezrobotny, bez prawa do zasiłku -**576**

Punkt Informacyjno- Konsultacyjny przy Biurze Pełnomocnika ds. Uzależnień w Sulechowie

W Punkcie osoby uzależnione od alkoholu lub narkotyków mogą uzyskać pomoc terapeutyczną i rehabilitacyjną. W tym miejscu dyżury pełnią członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, specjaliści terapii uzależnień, instruktorzy, psycholog. Ponadto, punkt oferuje wsparcie psychospołeczne i prawne dla rodzin osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych.

Działania profilaktyczne dla dzieci i młodzieży

W gminie działa 8 świetlic. W placówce zatrudnionych jest 14 wychowawców. W zajęciach organizowanych w placówce korzysta około 300 dzieci w tym 200 dzieci z rodzin z problemem alkoholowym.

W gminie organizowane są różne działania profilaktyczne dla młodzieży w formie szkoleń oraz warsztatów.

W 2013 roku zrealizowano następujące oddziaływania profilaktyczne:

- ❖ Kampania „Zachowaj Trzeźwy Umysł”, warsztaty, spektakle, koncerty profilaktyczne, programy, wyjazdy integracyjne, imprezy okolicznościowe. Ilość osób uczestniczących: 400 uczniów, 20 nauczycieli, 40 rodziców.

W 2014 roku zrealizowano następujące oddziaływania profilaktyczne:

- ❖ Kampania ZTU, konkurs literacki „Gmina Sulechów Rymuje- lubię moją miejscowość”, Stop Pijanym kierowcom- Turnieje sportowe, prelekcje z użyciem symulatora jazdy pod wpływem alkoholu, wyjazdy integracyjne, imprezy okolicznościowe. Ilość osób uczestniczących: 500 uczniów, 30 nauczycieli, 60 rodziców.

Inne działania profilaktyczne skierowane do dzieci i młodzieży

Tab.4. Oddziaływania profilaktyczne.

Oddziaływania profilaktyczne	Uczestnicy
Kolonie i obozy z programem zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym	2013 rok - 66 osób 2014 rok - 60 osób
Kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych	2013 rok - 66 osób 2014 rok - 60 osób
Programy i przedsięwzięcia profilaktyczne opracowane i realizowane przez młodzież, skierowane do grup rówieśniczych np. kluby dyskusyjne, dyskoteki bezalkoholowe, audycje radiowe	2013 rok - 300 osób 2014 rok - 300 osób
Pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	2013 rok - 300 osób 2014 rok - 300 osób
Inne	2013 rok - 300 osób 2014 rok - 300 osób

Rozdział II - Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 103 osoby (37,9% ankietowanych stanowiły kobiety). Wykształcenie większości badanych kobiet to wyższe (56,4%) oraz średnie (30,8%), natomiast 10,3% badanych kobiet miało wykształcenie zawodowe, a 2,6% respondentek posiadało wykształcenie podstawowe. Wśród badanych mężczyzn przeważa wykształcenie średnie (57,8%). Ponadto, 14,1% respondentów posiadało wykształcenie zawodowe, 10,9% badanych mężczyzn miało wykształcenie podstawowe, 9,4% mężczyzn deklarowało brak formalnego wykształcenia, a 7,8% badanych wskazało na wykształcenie wyższe. Średnia wieku wszystkich ankietowanych wynosiła 41 lat.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony wśród 103 badanych dorosłych osób w gminie Sulechów. W badaniu wzięli udział przypadkowi mieszkańcy gminy napotkani przez ankierów Studio Diagnozy i Profilaktyki. Kwestionariusz miał na celu zbadanie zagrożeń społecznych występujących w środowisku lokalnym, w szczególności:

- bezrobocie, wykluczenie społeczne;
- spożywanie alkoholu, uzależnienie od alkoholu, działania władz w tym zakresie;
- rozpowszechnienie oraz dostępność narkotyków w środowisku;
- przemoc w rodzinie, zachowania agresywne w miejscach publicznych;
- hazard.

Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców

W pierwszym pytaniu poprosiliśmy o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów

społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo poważny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców gminy Sulechów.

Tab. 5. Ocena ważności problemów społecznych w gminie Sulechów.

Problemy społeczne	Bardzo poważny	Poważny	Umiarkowany	Znikomy	Nie występuje
Bezrobocie	41,7%	34%	20,4%	3,9%	-
Zubożenie społeczeństwa	10,7%	37,9%	43,7%	7,8%	-
Alkoholizm	23,3%	41,7%	32%	2,9%	-
Zanieczyszczenie środowiska	5,8%	22,3%	53,4%	14,6%	3,9%
Problemy mieszkaniowe	7,8%	29,1%	44,7%	12,6%	5,8%
Kryzys rodzinny	7,8%	29,1%	53,4%	9,7%	-
Kryzys norm moralnych	6,8%	21,4%	50,5%	18,4%	2,9%
Narkomania	3,9%	15,5%	49,5%	25,2%	5,8%
Wzrost przestępczości	5,8%	13,6%	49,5%	29,1%	1,9%
HIV/AIDS	1%	1%	12,6%	41,7%	43,7%

Wśród najpoważniejszych problemów społecznych w gminie Sulechów, zdaniem respondentów, na pierwszym miejscu znajduje się bezrobocie. 41,7% mieszkańców uważa, że brak pracy stanowi bardzo poważny problem w ich gminie, zaś 34% ankietowanych określa go jako poważny problem społeczny. Na kolejnym miejscu znajduje sięubożenie społeczeństwa i alkoholizm. Nieco mniej poważnymi problemami społecznymi w ocenie respondentów zamieszkujących gminę Sulechów są: kryzys rodzinny i problemy mieszkaniowe. Respondenci za najmniej poważny problem występujący w ich gminie uznali problem HIV/AIDS. Wysoka pozycja zjawiska alkoholizmu oraz bezrobocia wskazuje na priorytetowy kierunek działań, jakie powinien podejmować samorząd w ramach profilaktyki i rozwiązywaniu tych problemów społecznych.

Bezrobocie oraz wykluczenie społeczne

Bezrobocie jest zjawiskiem trudnym do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego (jawnego), ujmując w ten sposób tylko część osób pozostających bez pracy. Bezrobocie przyczynia się do występowania wielu negatywnych zjawisk społecznych w życiu osób nieposiadających stałe pracy. Poważnym skutkiem bezrobocia jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania skutków społecznie negatywnych. Brak perspektyw zatrudnienia, szczególnie w przypadku osób długotrwale bezrobotnych, powoduje degradację ich pozycji społecznej. Budzi obawy o własny los i możliwości przetrwania całej rodziny, a także odbija się negatywnie na samopoczuciu i stanie zdrowia bezrobotnego. Długotrwale bezrobocie często prowadzi do ubóstwa i marginalizacji społecznej.

Dorosłym mieszkańcom gminy Sulechów zadano pytanie, czy kiedykolwiek byli bezrobotni. Twierdząco odpowiedziało 50,5% badanych. Nie wystąpiły znaczące różnice w odpowiedziach badanych mieszkańców. Bezrobocia doświadczyło 59% respondentek oraz 45,3% respondentów. Odsetek badanych mieszkańców gminy Sulechów, którzy pozostawali w przeszłości bez pracy lub obecnie doświadczenia bezrobocia, jest wyższy od wyników badań ogólnopolskich. Badanie CBOS z 2012 roku na temat bezrobocia pokazało, że 41% respondentów doświadczyło w przeszłości lub obecnie doświadcza bezrobocia.

Powyższe pytanie dotyczyło subiektywnych odczuć respondentów i nie precyzowało ram czasowych, dlatego warto uzyskany wynik zestawić z danymi dotyczącymi bezrobocia rejestrowanego. Według danych Statystycznego Vademecum Samorządowca GUS, w 2013 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie wiejsko-miejskiej Sulechów wyniósł 8,3% i był wyższy od wyniku dla całego powiatu zielonogórskiego (7,3%).²

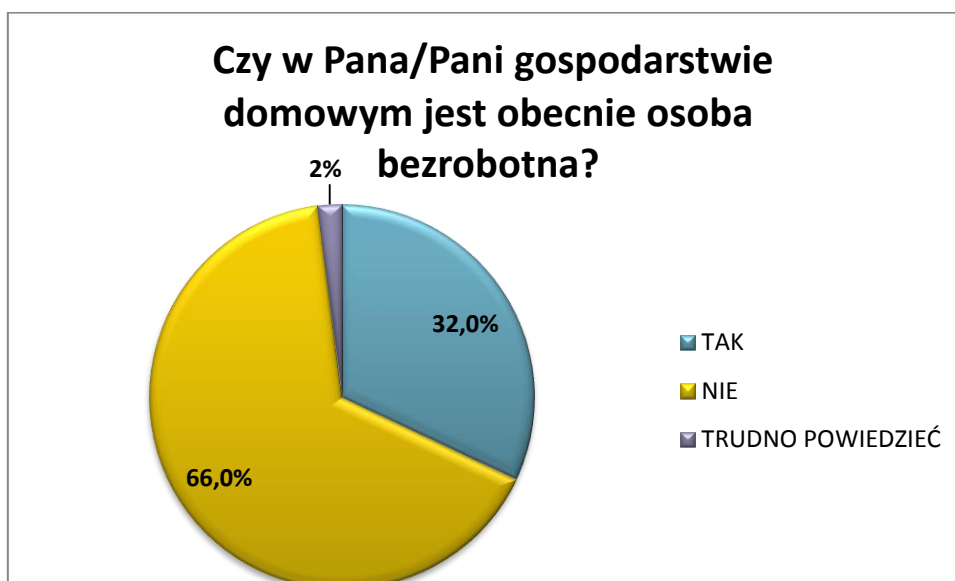
---

²http://zielonagora.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_lubuskie/portrety_gmin/powiat_zielonogorski/Gmina_Sulechow.pdf

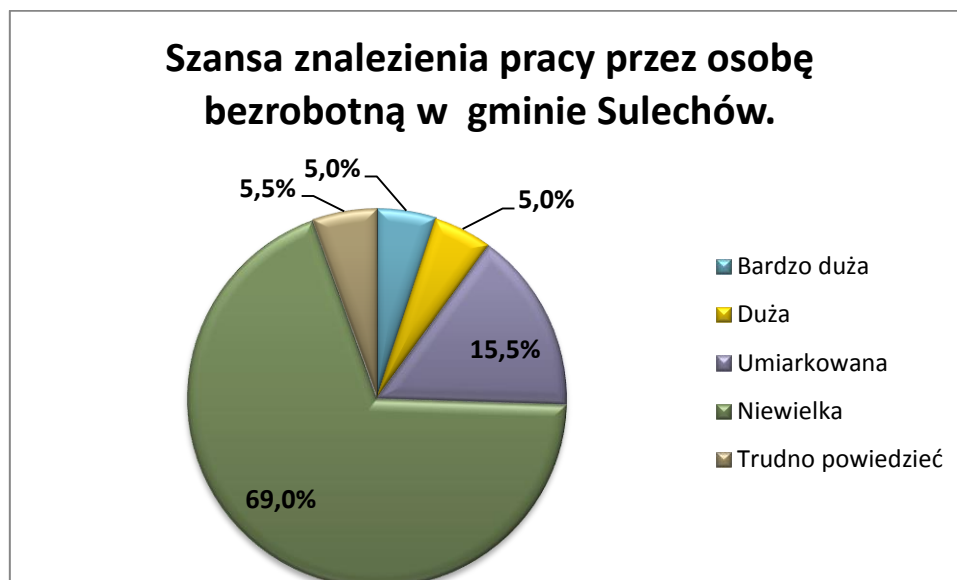

Na pytanie czy w gospodarstwie domowym respondenta jest obecnie osoba bezrobotna, niemal co trzeci respondent odpowiedział twierdząco.

Wysoki odsetek osób, które nie posiadały w przeszłości lub nie posiadają obecnie pracy oraz wysoki odsetek osób deklarujących, że w ich gospodarstwie domowym znajdują się osoby bezrobotne, znajduje potwierdzenie w odpowiedziach respondentów na pytanie o szansę znalezienia pracy w gminie Sulechów. Zdecydowana większość ankietowanych (69%) ocenia szansę znalezienia pracy jako niewielką, 15,5% ankietowanych ocenia szansę znalezienia pracy jako umiarkowaną, a zaledwie 10% badanych sądzi, że jest ona duża

i bardzo duża. Poniższy wykres przedstawia rozkład odpowiedzi na to pytanie. Nie wystąpiły znaczące różnice pomiędzy odpowiedziami wśród kobiet i mężczyzn.

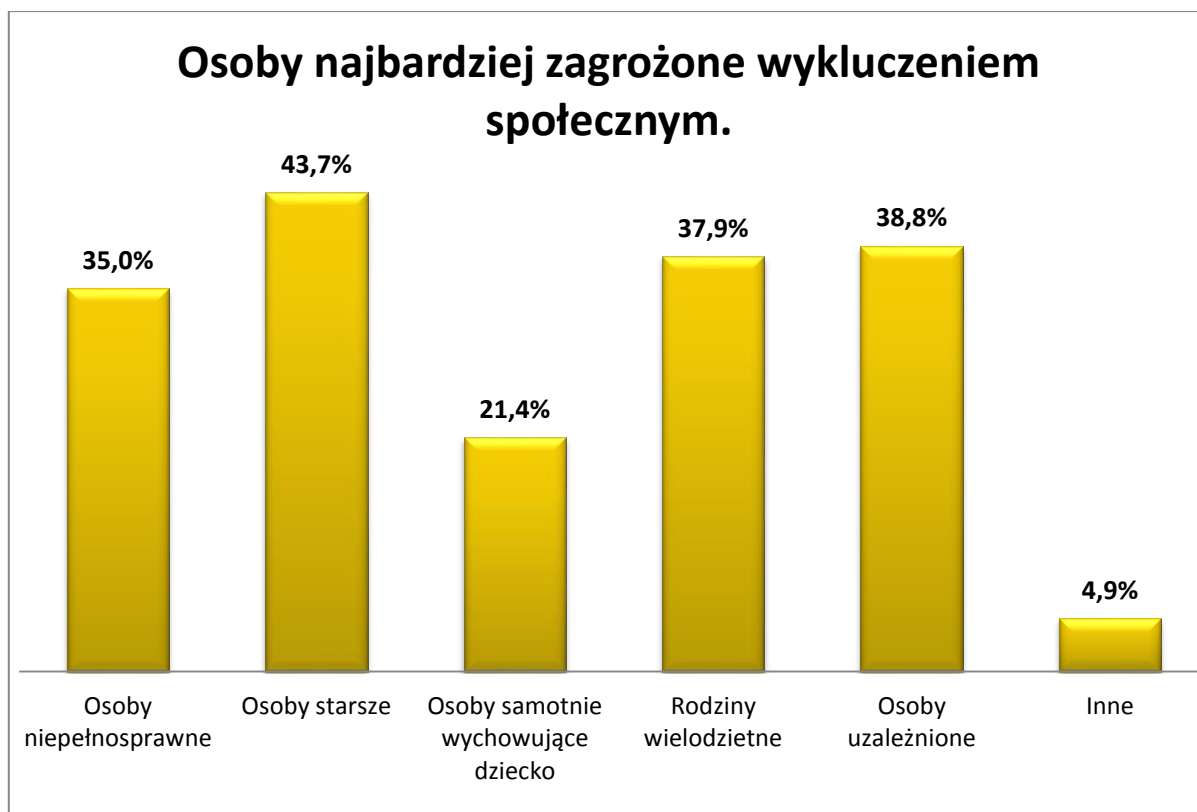

Trudności na rynku pracy przekładają się na zamożność rodzin. W kolejnym pytaniu ankietowani zostali poproszeni o wybranie określenia, które najlepiej charakteryzuje sposób zarządzania dochodem w ich gospodarstwach domowych. 17,5% respondentów odpowiedziało, że dochód w ich gospodarstwie domowym zaspakaja wszystkie potrzeby oraz pozwala na oszczędzanie. 32% ankietowanych zadeklarowało, że w ich gospodarstwie dochód wystarcza na wszystko, lecz nie pozwala na oszczędzanie. 39,8% respondentów deklaruje, że żyje oszczędnie (kupuje najtańsze produkty) i dzięki temu wystarcza na wszystko. 10,7% mieszkańców twierdzi, że w ich gospodarstwie domowym nie wystarcza na zaspokojenie bieżących potrzeb.

Tab. 6. Proszę zaznaczyć określenie, które najlepiej charakteryzuje sposób zarządzania dochodem w Pana/Pani gospodarstwie domowym.

Wystarcza na wszystko i pozwala na oszczędzanie	17,5%
Wystarcza na wszystko, ale nie pozwala na oszczędzanie	32%
Żyjemy oszczędnie (kupując najtańsze produkty) i dzięki temu starcza na wszystko	39,8%
Pieniądzy nie starcza na zaspokajanie bieżących potrzeb	10,7%

Osoby trwale ubogie cechuje poczucie bezradności, bezsilności oraz zepchnięcia na margines. Z powodu podejmowania prac dorywczych i potrzeby oszczędzania, takie osoby nie uczestniczą czynnie w życiu społecznym ani nie korzystają z dóbr kulturowych. W takich rodzinach może istnieć przyzwolenie na łamanie norm społecznych, mogą występować liczne konflikty i napięcia między członkami rodziny, jak również przemoc. Do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem można zaliczyć rodziny, w których członkowie utrzymują się z niezarobkowych źródeł, innych niż renta czy emerytura. Utrwalanie się biedy powoduje degradację rodziny i wartości z nią związanych oraz przyczynia się do powstania wielu niekorzystnych zjawisk, jak: zaniedbania w opiece i wychowaniu, alkoholizm, przemoc w rodzinie, przestępczość.

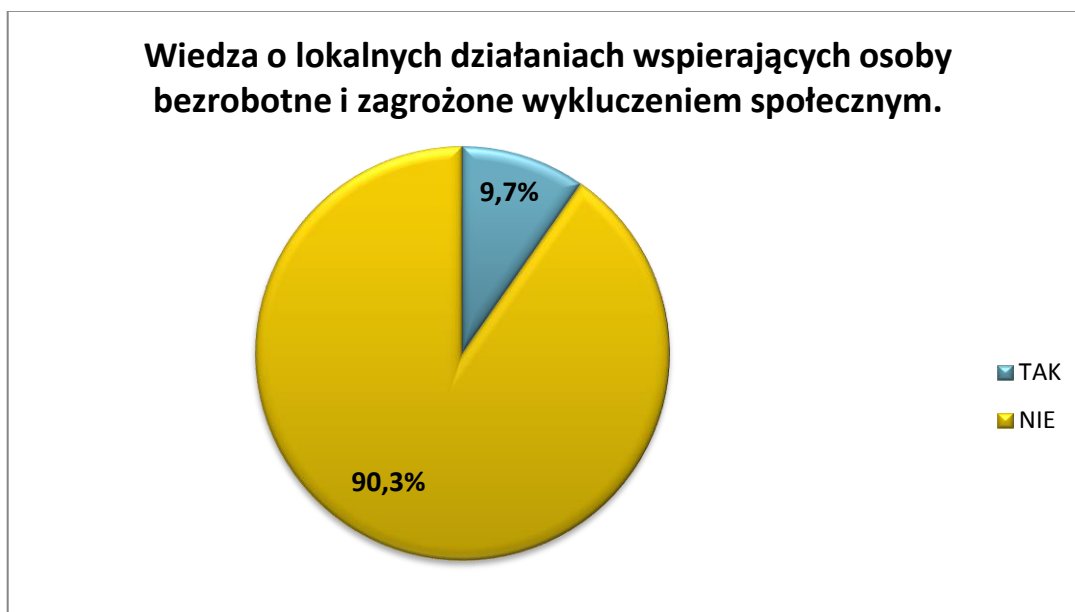

Jak widzimy na powyższym wykresie, badani w gminie Sulechów do grupy osób najbardziej zagrożonych wykluczeniem społecznym zaliczają osoby starsze (43,7%) oraz osoby uzależnione (38,8%). Na kolejnym miejscu wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym znalazły się osoby niepełnosprawne, rodziny wielodzietne i osoby samotnie wychowujące dzieci. Badani mieszkańcy w kategorii "Inne" wskazywali ponadto na osoby bezrobotne i osoby po studiach.

Osoby, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej, według badanych mieszkańców gminy Sulechów, mogą liczyć na pomoc Ośrodka Pomocy Społecznej (61,2%) oraz swoich krewnych (na tę odpowiedź wskazało 50,5% badanych). 18,4% respondentów jest przekonanych, że pomoc można uzyskać od organizacji społecznych (fundacje, stowarzyszenia), 25,2% badanych wskazuje na Kościół/Caritas, a 8,7% badanych wskazało na sąsiadów.

Zaledwie 9,7% badanych mieszkańców gminy Sulechów posiada wiedzę na temat działań prowadzonych przez władze lokalne, których celem jest wspieranie osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wśród najczęściej wymienianych przez respondentów działań podejmowanych przez władze lokalne znalazły się kursy i szkolenia dla bezrobotnych oraz pomoc ze strony OPS.

Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne

Jak wynika z subiektywnych opinii respondentów zamieszkujących Sulechów, zjawisko alkoholizmu jest poważnym problemem społecznym. Badania naukowe potwierdziły, iż występuje istotna korelacja pomiędzy nadmiernym spożywaniem alkoholu a zachowaniami przemocowymi. Z badań zrealizowanych przez Pernanena wynika, iż 42% zgłaszanych przez policję przestępstw kryminalnych, popełnianych jest pod wpływem alkoholu.³

„Przyjęło się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby więc wnioskować, że istnieje społecznie przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożywania alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania. Jednak nie potwierdza tego rozkład deklaracji, jaki uzyskaliśmy w trakcie badania. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklarują częste (4%) i dosyć częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholem. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję. Warto zauważyć, że pewien normatywny styl picia nie zmienił się od dziesięciu lat, gdyż w badaniu z 1997 roku respondenci odpowiadali bardzo podobnie.”⁴

W naszych badaniach interesowało nas kilka zagadnień: jaka jest wiedza i stosunek do alkoholu, czy w środowisku lokalnym występują zagrożenia (bójki, wandalizm) związane z nadmiernym spożywaniem alkoholu, czy respondenci widzą jakieś zmiany związane z alkoholem na przestrzeni ostatnich 10 lat oraz czy posiadają wiedzę o działaniach władz związanych z tym zagadnieniem.

Zapytaliśmy o postawę względem dostępności alkoholu. Prosiliśmy badanych o określenie, czy uważają, że alkohol jest towarem szczególnym, w związku, z czym dostęp do niego powinien być ograniczony i kontrolowany, czy też alkohol jest towarem, jak każdy inny i zasady sprzedaży nie powinny być wyjątkowe. 57% respondentów uznało, że alkohol jest towarem szczególnym i dlatego dostęp do niego musi być kontrolowany i ograniczony.

---

³ Reiss, A.J., Jr., & Roth, J.A., eds. Understanding and Preventing Violence. Vol. 3. Washington, DC: National Academy Press, 1994

⁴ CBOS „Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych”, 2007r.

W przeprowadzonym badaniu interesowało nas również, czy respondenci zauważyli zmiany w obyczajowości spożywania alkoholu w swoim środowisku. 46,6% badanych stwierdziło, że zdecydowanie spożycie wzrosło, 48,5% ankietowanych deklaroowało, że na przestrzeni ostatnich 10 lat spożycie alkoholu w ich gminie nie zmieniło się, a 4,9% badanych uważa, że zmalało.

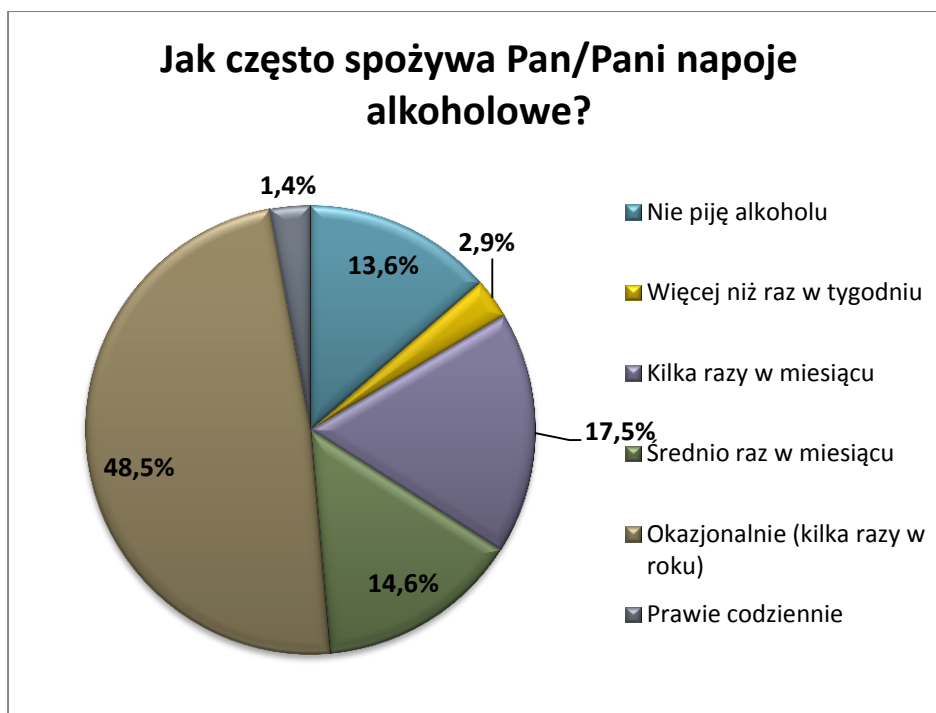
Zbadaliśmy wiedzę respondentów na temat prowadzonych lokalnie działań, które mają na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniu od alkoholu i narkotyków. 11% mieszkańców Sulechowa deklaruje, że posiada wiedzę na temat prowadzonych lokalnie działań, których celem jest przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom od alkoholu oraz

narkotyków. Wśród działań prowadzonych w gminie, respondenci wymieniają działalność profilaktyczną prowadzoną w szkołach oraz spotkania Grupy Anonimowych Alkoholików.

Kolejne pytanie dotyczyło częstotliwości spożywania alkoholu – 51,3% badanych kobiet oraz 46,9% badanych mężczyzn w gminie Sulechów pije alkohol okazjonalnie (od czasu do czasu), a 20,5% badanych kobiet oraz 9,4% badanych mężczyzn nie pije alkoholu w ogóle. Ponadto 15,4% badanych kobiet oraz 18,8% badanych mężczyzn – kilka razy w miesiącu, 4,7% badanych mężczyzn spożywa napoje alkoholowe więcej niż raz w tygodniu, 12,8% kobiet oraz 15,6% mężczyzn spożywa alkohol średnio raz w miesiącu. Poniższy wykres przedstawia zbiorcze wyniki.

Poniższe statystyki dotyczą rodzajów spożywanego alkoholu przez mieszkańców gminy Sulechów. 71,8% badanych spożyło napoje wysokoprocentowe przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaś 13,6% badanych spożywało je 10 lub więcej razy. 75,7% badanych deklaruje, że spożyło wino przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, a 16,5% badanych spożywało je 10 lub więcej razy. W ciągu ostatnich 12 miesięcy, 72,8% ankietowanych spożywało piwo przynajmniej raz w ciągu tego okresu, a 20,3% respondentów spożywało je 10 lub więcej razy. Poniższa tabela zawiera rozkład odpowiedzi na pytanie o częstotliwość spożywania konkretnych napojów alkoholowych w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania.

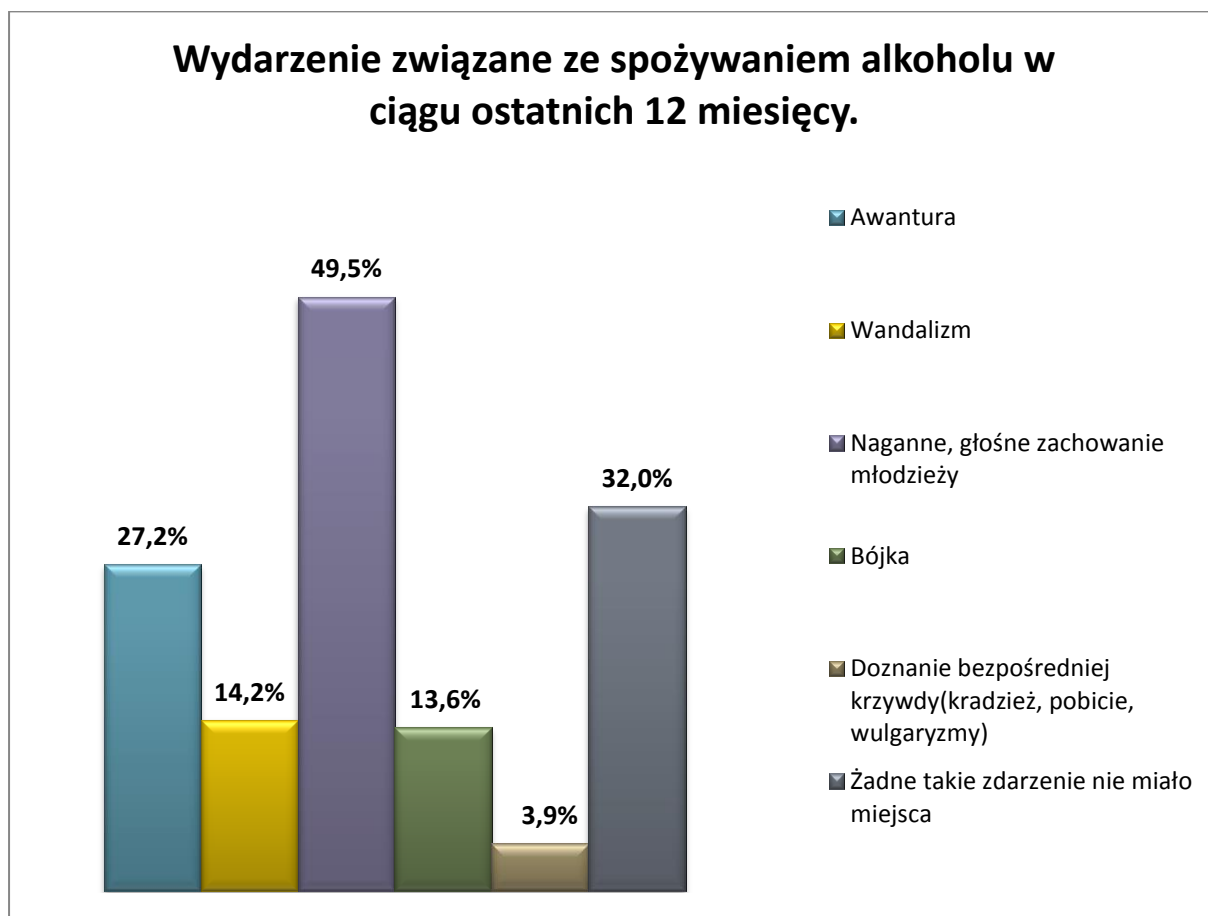
Tab. 6. Rodzaje alkoholu spożywanego przez dorosłych mieszkańców gminy Sulechów w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania.

	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
PIWO			
Nigdy	27,2%	35,9%	21,9%
1-2 razy	19,4%	25,6%	15,6%
3-5 razy	17,5%	15,4%	18,8%
6-9 razy	15,5%	15,4%	15,6%
10-19 razy	8,7%	5,1%	10,9%
20-39 razy	2,9%	0,0%	4,7%
40 i więcej razy	8,7%	2,6%	12,5%
WINO			
Nigdy	24,3%	28,2%	21,9%
1-2 razy	25,2%	23,1%	26,6%
3-5 razy	25,2%	25,6%	25,0%
6-9 razy	8,7%	10,3%	7,8%
10-19 razy	9,7%	10,3%	9,4%
20-39 razy	3,9%	2,6%	4,7%
40 i więcej razy	2,9%	0,0%	4,7%
NAPOJE WYSOKOPROCENTOWE (DRINKI, WÓDKA, WHISKY)			
Nigdy	28,2%	33,3%	25,0%
1-2 razy	33,0%	30,8%	34,4%
3-5 razy	10,7%	15,4%	7,8%
6-9 razy	14,6%	15,4%	14,1%
10-19 razy	7,8%	2,6%	10,9%
20-39 razy	1,9%	2,6%	1,6%
40 i więcej razy	3,9%	0,0%	6,3%

W przypadku rozróżnienia na płeć– 2/3 respondentek spożyła piwo przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, 2/3 respondentek spożyło napoje wysokoprocentowe przynajmniej raz

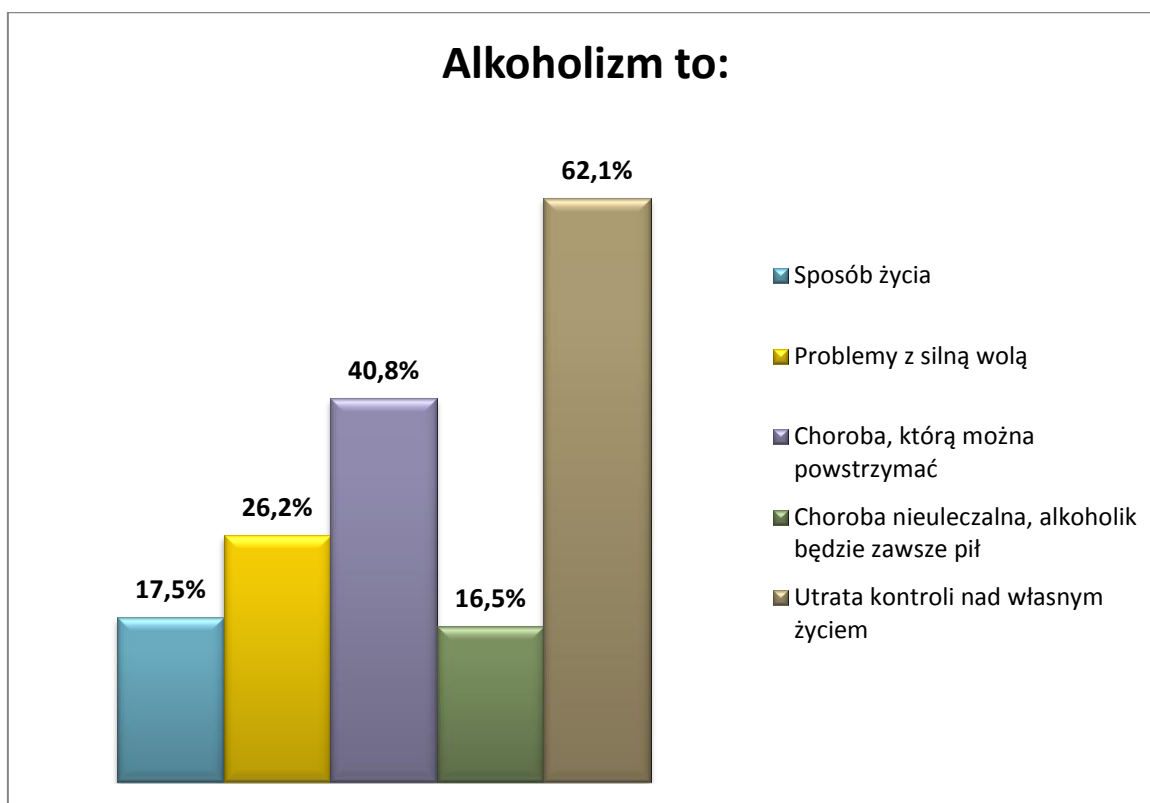
w ciągu ostatnich 12 miesięcy, a 3/4 respondentek deklaruje spożycie wina przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy. 4/5 badanych mężczyzn deklaruje picie piwa przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy oraz zbliżony odsetek respondentów deklaruje spożycie wina i napojów wysokoprocentowych przynajmniej raz w ciągu ostatnich 12 miesięcy.

Zjawisko nadmiernego spożywania alkoholu może być powiązane z agresywnym zachowaniem i pojawiać się w życiu publicznym w postaci bójek, awantur, pobicz czy wulgaryzmów. Zapytaliśmy respondentów, czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania doświadczyli lub byli świadkami któregoś z tych nieprzyjemnych przeżyć. 32% badanych nie było świadkiem ani uczestnikiem tego typu wydarzeń, 49,5% respondentów doświadczyła lub była świadkiem głośnego i nagannego zachowania młodzieży, kolejno 27,2% doświadczyła awantury, 14,2% osób - wandalizmu, 13,6% ankietowanych- bójki, a 3,9% osób doznało bezpośredniej krzywdy w postaci kradzieży, pobicia lub wulgaryzmów.

Jak widać, najczęściej nieprzyjemnych doświadczeń respondenci mieli z nagannie zachowującą się młodzieżą oraz z awanturującymi się osobami.

Kolejnym ważnym zagadnieniem poruszonym przez nas w badaniu był problem nadużywania alkoholu. Poprosiliśmy badanych o zdefiniowanie alkoholizmu. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi przez jednego badanego. Najwięcej badanych wskazuje na utratę kontroli nad własnym życiem (62,1%); badani określają alkoholizm jako chorobę, którą można powstrzymać (40,8%) i problemy z silną wolą (26,2%). **Takie podejście wskazuje na dużą świadomość i znajomość tematu oraz jest wyrazem empatii i zrozumienia problemu.** Zaledwie 16,5% badanych mówi o alkoholizmie jako o chorobie nieuleczalnej, a alkoholika utożsamia z osobą, która pije i będzie piła. 17,5% badanych sądzi, że jest to sposób życia. Alkoholizm z medycznego punktu widzenia jest chorobą, z którą należy walczyć poprzez specjalistyczną pomoc oraz wsparcie najbliższych. Ta wiedza powinna być dana każdemu, gdyż w każdej rodzinie może pojawić się ten problem.

Pytając o motywy sięgania po alkohol, ujawnił się przede wszystkim jego społeczny oraz psychologiczny wymiar. Badani mieszkańcy mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

W odpowiedziach respondentów dominowały dwa powody: chęć „zapicia” problemów i smutków (71,8%) oraz chęć wyluzowania się (63,1%). Kolejnym powodem była presja ze strony znajomych (26,2%) oraz brak możliwości alternatywnego spędzania wolnego czasu (31,1%), zaś 9,7% respondentów nie miało zdania na ten temat.

Narkotyki w środowisku lokalnym

Problem narkotyków jest umiarkowanie poważny wśród dorosłych mieszkańców gminy Sulechów. Odsetek badanych mieszkańców, który próbował narkotyków jest porównywalny do wyników analiz ogólnopolskich. Zapytaliśmy respondentów, ile znają osób w swoim otoczeniu, które używają narkotyków. 61,5% badanych kobiet deklaruje, że w ogóle nie zna nikogo, 28,2% badanych kobiet deklaruje, że zna do 5 osób, które zażywają narkotyki, a 2,6% zna więcej niż 10 osób. Jeśli chodzi o badanych mężczyzn – 70,3% przyznaje, że nie zna nikogo 23,4% badanych mężczyzn deklaruje, że zna do 5 osób, 3,1% - od 5 do 10 osób, a 3,1% mężczyzn zna więcej niż 10 osób, które zażywają narkotyki. Całościowe zestawienie odpowiedzi respondentów przedstawia poniższy wykres.

67% badanych przyznaje, że nie zna nikogo, a 25,1% znających do 5 osób i 7,9% ankietowanych znających więcej niż 5 osób to umiarkowanie niepokojący wynik. W badaniu tym interesowało nas również, czy respondenci wiedzą, gdzie i u kogo można kupić narkotyki. Zdecydowana większość badanych mieszkańców gminy Sulechów nie posiada takiej wiedzy (92,2%), lecz prawie co dziesiąty ankietowany wie gdzie kupić narkotyki.

Wśród mieszkańców wystąpiło zróżnicowanie na płeć pod względem używania narkotyków, o czym świadczą wyniki podsumowujące następane pytanie: „Czy kiedykolwiek zażyłeś narkotyk?”. Trzeba wyraźnie podkreślić, że przyznanie się do używania narkotyków (lub nawet jednorazowej próby) jest w istocie przyznaniem się do czynu karalnego w Polsce. Ponadto zażywanie narkotyków nie jest czymś powszechnie akceptowanym, dlatego można by spodziewać się raczej niewielkiego odsetka odpowiedzi twierdzących.

W tym miejscu warto odwołać się do sondażu Centrum Badania Opinii Publicznej „Postawy wobec narkotyków” z 2011 roku. Spytano respondentów, czy kiedykolwiek próbowali narkotyków. W stosunku do naszych respondentów (8,7%), niższy odsetek badanych odpowiedział „tak” – 7%. 93% populacji w 2011 roku deklarowało, że nie próbowało

narkotyków. Warto również zwrócić uwagę, że narkotyki w populacji zażywali głównie mężczyźni (10%) i tylko 4% kobiet.

Zapytaliśmy również ankietowanych o przebywanie w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków. Dwóch badanych mieszkańców (1,9%) gminy Sulechów odpowiedziało, że zdarzyło im się przebywać w pracy pod wpływem alkoholu lub narkotyków.

Przemoc

„Ogółem 23% dorosłych Polaków deklaruje, że padło ofiarą przemocy. Co dziesiąty (10%) doświadczył agresji na ulicy, ale nie w pobliżu domu, natomiast co czternasty (7%) – w najbliższej okolicy miejsca zamieszkania. W domu z aktami przemocy spotkało się 6% dorosłych. Co dwudziesty (5%) padł ofiarą przemocy w lokalu gastronomicznym – restauracji, kawiarni, na dyskotecę. Mniej liczne grupy doświadczyły agresji w pracy bądź w szkole, w środkach komunikacji lub w jakimś innym miejscu (po 3%). Mężczyźni znacznie częściej niż kobiety przyznają, że zdarzyło im się paść ofiarą agresji (odpowiednio: 28% i 18%).”

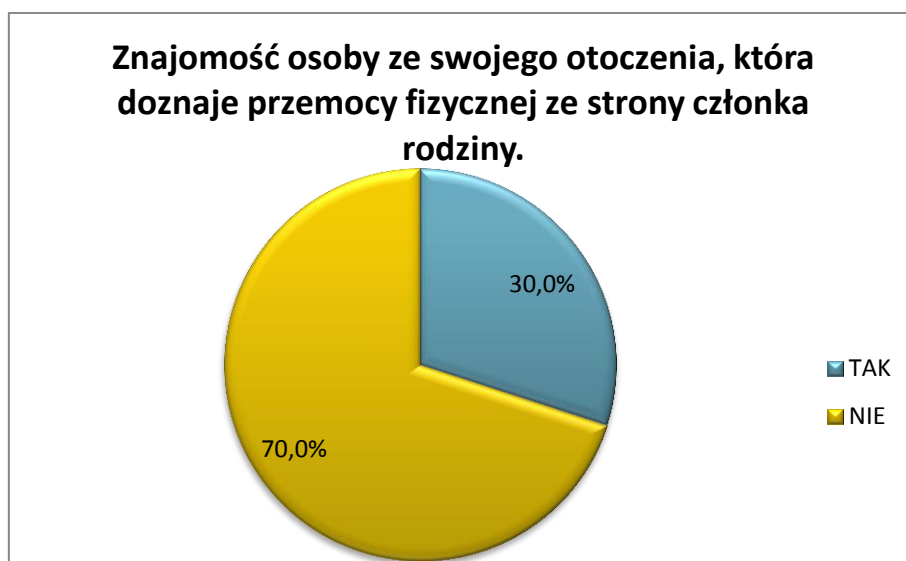
„Większość dorosłych (68%) przyznaje, że w ich domach zdarzają się różnego rodzaju konflikty, sprzeczki lub awantury”.⁵

Zbadanie zjawiska przemocy jest dość trudne. Często bowiem ofiary agresji nie przyznają się do tego, co może być spowodowane, między innymi, racjonalizacją, usprawiedliwianiem sprawców, obwinianiem siebie. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem, które stosunkowo często występuje wśród polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki CBOS cytowane wyżej. W naszym badaniu interesowało nas przede

⁵ CBOS „Przemoc i konflikty w domu”, 2009r.

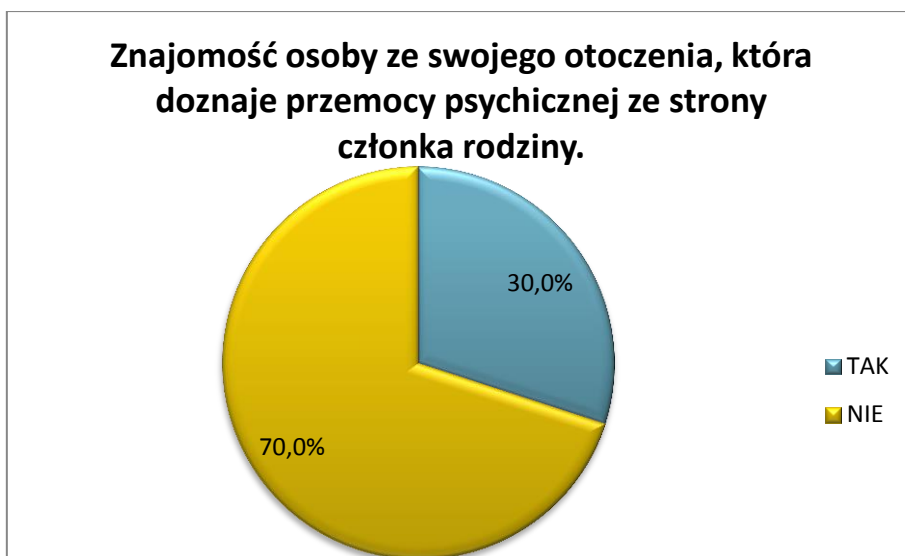
wszystkim zbadanie zjawiska przemocy w rodzinie i stosowanie jej w stosunku do dzieci, oraz skala zjawiska w gminie Sulechów.

Na początek zapytaliśmy respondentów, czy znają osoby, które doświadczają **przemocy fizycznej ze strony najbliższych**. Przeważają zdecydowanie osoby, które nie znają takich osób (70%) w porównaniu do osób, które znają osoby doświadczające przemocy (30%). Rodziny, w których występuje przemoc zna 33,3% badanych kobiet oraz 28,1% badanych mężczyzn.

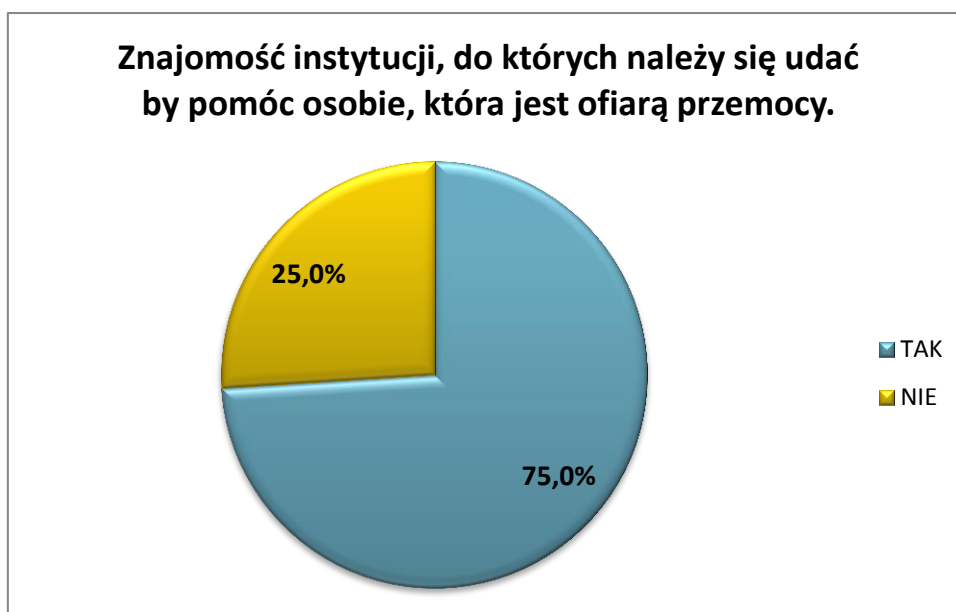
Interesowało nas również, czy respondenci znają osoby, które doświadczają **przemocy psychicznej ze strony najbliższych**. Przeważają badani, którzy nie znają takich osób (70%) w porównaniu do respondentów, którzy znają osoby doświadczające przemocy (30%). Zestawienie według płci wygląda następująco– 25,6% badanych kobiet oraz 32,8% badanych mężczyzn zna takie rodziny.

Skala zjawiska przemocy zdaje się być stosunkowo poważna, jeśli weźmie się pod uwagę, że istnieją osoby, które doświadczają przemocy, natomiast nikt o tym nie wie. Przemoc psychiczna i fizyczna w rodzinie jest poważnym problemem społecznym. Jak widać również stanowi ona problem w gminie Sulechów.

W związku z powyższym zbadaliśmy, czy respondenci wiedzą, gdzie należy się zgłosić, do kogo udać, jeśli mają wiadomość o osobie, która jest ofiarą przemocy. 75% badanych posiada taką wiedzę, pozostałą część badanych należałoby poddać edukacji w tej kwestii. 76,6% badanych mężczyzn oraz 71,8% badanych kobiet przyznało, że posiadają taką wiedzę.

Rysuje się obraz społeczności dobrze poinformowanej. Warto ponadto dodać, iż do sprawnego funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego nie wystarczy sama wiedza, lecz również działanie. Deklaracja o znajomości osób i instytucji nie jest równoznaczna z podjęciem działania na rzecz ofiary przemocy, w związku z tym należy podjąć działania mające na celu popularyzację zachowań pomocowych wobec osób doświadczających przemocy domowej.

Interesowała nas również postawa badanych względem przemocy. Zapytaliśmy, czy istnieją jakieś specjalne okoliczności, warunki, które mogłyby usprawiedliwiać stosowanie przemocy.

Zdecydowana większość badanych zaprzeczyła temu stwierdzeniu (89,3%), zaś 10,7% badanych nie miało zdania. Żadna z badanych osób nie uznała możliwości zaistnienia takich warunków. Jak widzimy, większość badanych odrzuciła koncepcje usprawiedliwiania stosowania przemocy specjalnymi, nietypowymi okolicznościami, co jest pozytywną informacją.

Następnie zbadaliśmy postawę mieszkańców co do stosowania kar fizycznych i przemocy względem dzieci. Stosowanie kar fizycznych względem dzieci jest tematem dość

kontrowersyjnym. Dnia 1 sierpnia 2010 roku weszła w życie nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która przewiduje całkowity zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci.⁶ Badając postawy mieszkańców gminy Sulechów względem tego tematu, poprosiliśmy ich o zaopiniowanie stwierdzenia, jako zgodnego lub niezgodnego z ich przeświadczeniem.

„Stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą.”

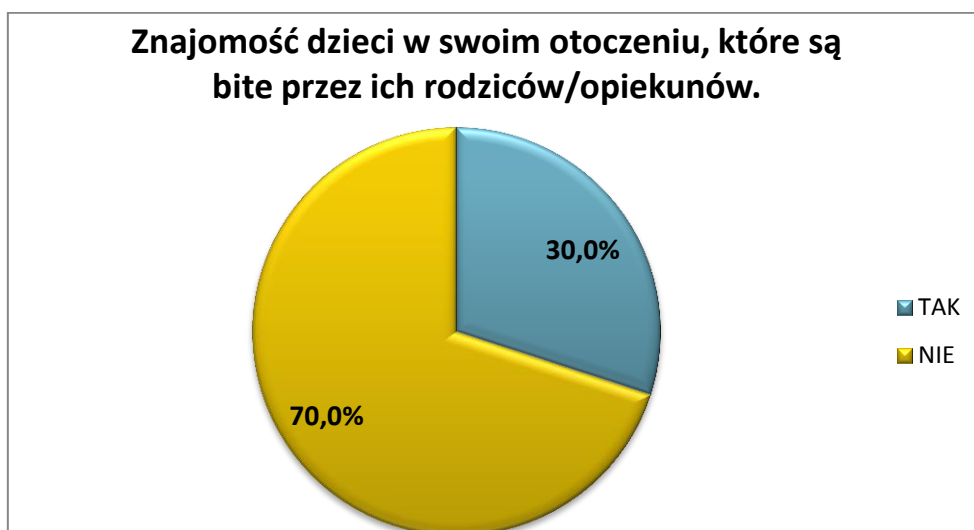
Tak – 10,7%

Nie – 89,3%

	Kobiety	Mężczyźni
Tak	12,8%	9,4%
Nie	87,2%	90,6%

W tym pytaniu wystąpiło niewielkie zróżnicowanie odpowiedzi badanych ze względu na płeć. Badani mężczyźni rzadziej niż badane kobiety odpowiadali twierdząco na to pytanie. Stosunkowo niewielu badanych mieszkańców zgadza się z opinią, że bywają sytuacje, kiedy dziecku trzeba, na przykład, dać klapsa.

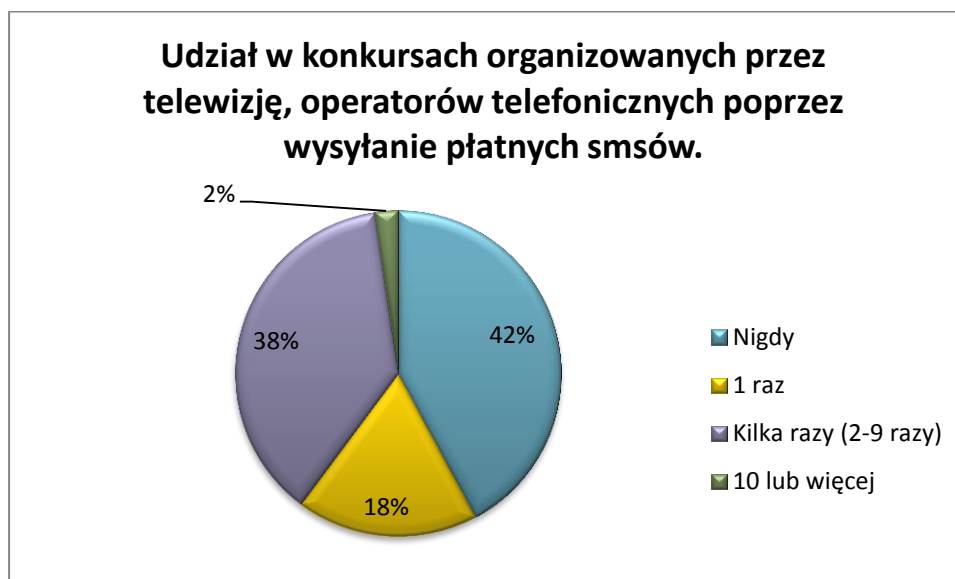
Zapytaliśmy również, czy respondenci znają przypadki bicia dzieci. 70% badanych odpowiedziało, że nie zna, jednak 30% pozostałych to dużo jak na takie wykroczenie, jakim jest uderzenie małoletniego.

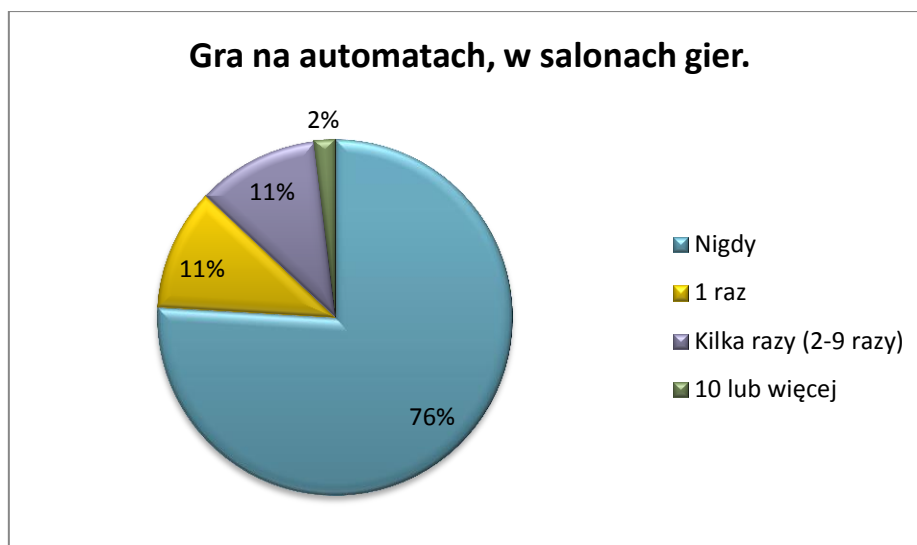
⁶ Dz. U. Nr 125, poz. 842

Dorośli mieszkańcy a gry hazardowe

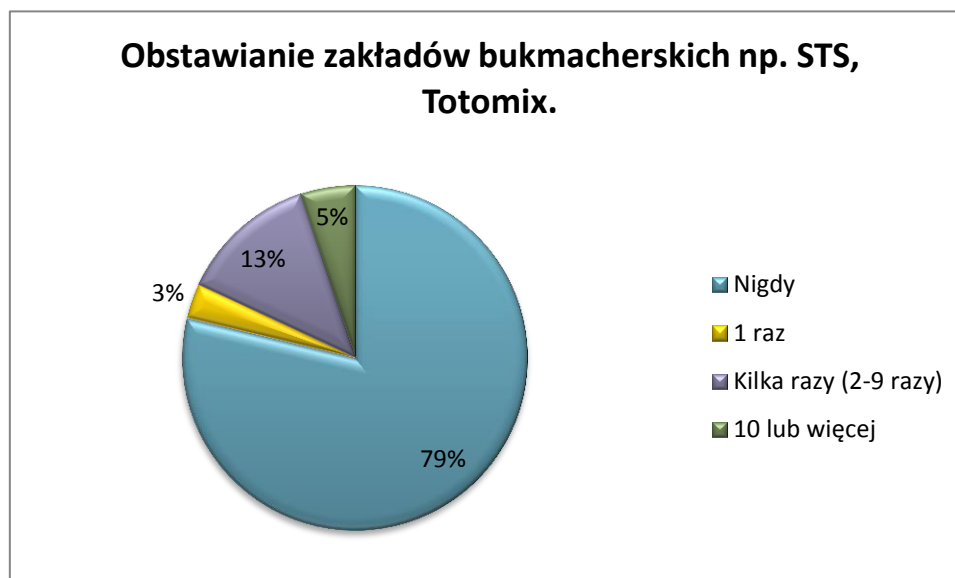
Uczestnictwo w grach na pieniądze wciąga, kusi możliwością szybkiej, wysokiej wygranej, z czasem jednak może doprowadzić do uzależnienia od hazardu. Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem dotyczy zarówno dorosłych, jak również dzieci i młodzieży. W badaniu skoncentrowaliśmy się na czterech formach gier hazardowych, pytając mieszkańców gminy Sulechów o ich osobiste doświadczenia.

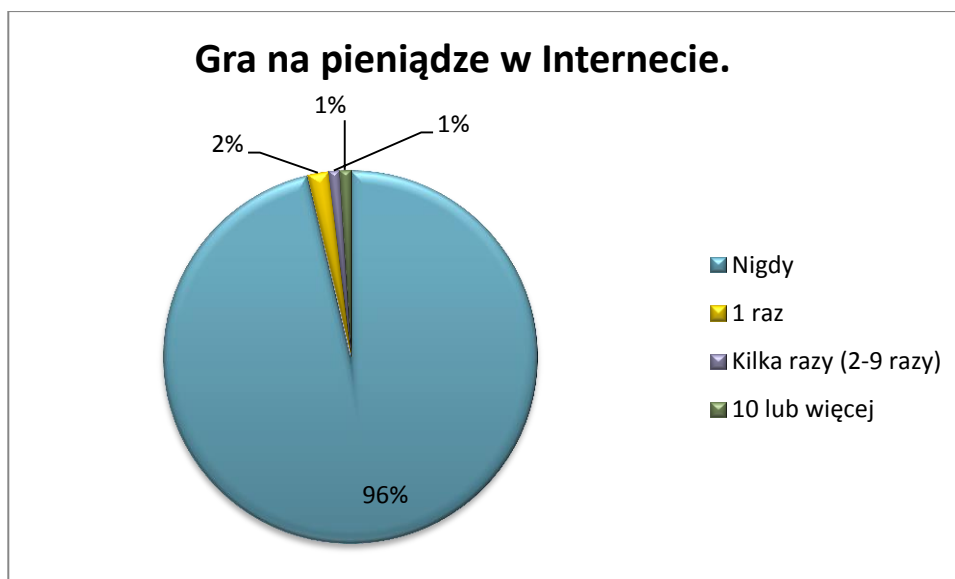
42% mieszkańców gminy Sulechów nie brało udziału w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, polegających na wysyłaniu płatnych smsów, 18% badanych wzięło udział w takim konkursie raz, ponad jedna trzecia badanych – kilka razy. 59,8% badanych kobiet i 55,4% badanych mężczyzn brało udział w tego typu konkursach. W badaniu CBOS w 2011 roku na temat hazardu, 18% Polaków deklarowało uczestnictwo w konkursach czy grach tego typu w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania. W naszym badaniu pytaliśmy o doświadczenia w ciągu całego życia, dlatego też uzyskane przez nas wyniki mogą być wyższe od wyników badań ogólnopolskich.

Większość badanych nie grała nigdy na automatach, 11% badanych zrobiło to raz, 13% badanych - kilka razy (2 i więcej). Tego typu doświadczenia miało więcej badanych mężczyzn (31,7%) niż badanych kobiet (17,1%).

Podobnie, jak w przypadku pytania o grę na automatach, większość badanych mieszkańców gminy Sulechów nie obstawiała nigdy żadnych zakładów bukmacherskich, 3% respondentów zrobiło to raz, 13% badanych - kilka razy, zaś 5% badanych – 10 lub więcej razy. Wystąpiło znaczne zróżnicowanie odpowiedzi ze względu na płeć badanych. 18% badanych kobiet oraz 21,4% badanych mężczyzn miało tego typu doświadczenia.

W grze na pieniądze w Internecie brało udział 4% badanych mieszkańców gminy Sulechów (3% mężczyzn i 4,3% kobiet). Badanie CBOS z 2011 roku pokazuje, że zaledwie 1% Polaków grało w jakąkolwiek grę na pieniądze w Internecie w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. W tym miejscu warto dodać, że w naszym badaniu pytaliśmy o doświadczenia w ciągu całego życia.

Rozdział III - Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży

Grupa badawcza

W przeprowadzonym badaniu wzięło udział 574 uczniów. W szkołach podstawowych przebadano 195 uczniów (105 dziewczynek i 90 chłopców), w szkołach gimnazjalnych 166 uczniów (80 dziewczyn i 86 chłopców), a w szkole ponadgimnazjalnej 211 uczniów (104 dziewczyn i 109 chłopców). Średnia wieku w szkołach podstawowych wyniosła 12,7 lat, w gimnazjach – 16 lat, zaś w szkole ponadgimnazjalnej – 17 lat. Ankieta składała się z 60 pytań zamkniętych. Uczniowie szkół podstawowych wypełniali krótsze ankiety (50 pytań zamkniętych).

Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonej ankiety była analiza następujących problemów społecznych:

- używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych, w tym picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania narkotyków i dopalaczy;
- problemów przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym;
- hazardu i innych ryzykownych zachowań;
- używania komputera i zagrożenia cyberprzemocą.

Dzieci i młodzież a substancje psychoaktywne

Badanie miało na celu, między innymi analizę stopnia używania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież. Analiza dotyczyła rozpowszechnienia palenia papierosów, picia alkoholu oraz używania narkotyków, a także okoliczności towarzyszących tym zachowaniom i postaw wobec substancji psychoaktywnych. Ankieta została skonstruowana w taki sposób, by możliwe było porównanie wyników tego badania z wynikami badania ogólnopolskiego, zrealizowanego w ramach międzynarodowego projektu „European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD). W raporcie diagnozy uzyskane wyniki odnoszone są do wyników badania ESPAD zrealizowanego na

reprezentatywnej próbie uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych (wiek: 15-16 lat) oraz klas drugich szkoły ponadgimnazjalnej (wiek: 17-18) w 2011 roku (J. Sierosławski, Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2011 roku. Warszawa: Instytut Psychiatrii i Neurologii). W naszym badaniu, oprócz uczniów szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych, uwzględniliśmy również uczniów klas szóstych szkół podstawowych. Poniższa tabela ilustruje nasilenie spożywania alkoholu, palenia papierosów, używania narkotyków i dopalaczy w poszczególnych grupach wiekowych w gminie Sulechów:

Tab.7. Nasilenie określonych problemów społecznych w poszczególnych grupach wiekowych.

Problem społeczny	Szkoły Podstawowe		Gimnazjum		Szkoły Ponadgimnazjalne	
	N	%	N	%	N	%
Picie alkoholu	29	14,9	115	69,3	189	88,7
Palenie papierosów	20	10,3	77	47,2	134	63,2
Używanie narkotyków	-	-	33	19,9	54	25,4
Używanie dopalaczy	3	1,5	9	5,4	10	4,7

N – ilość osób, które przyznają się do używania środków psychoaktywnych oraz papierosów

Z otrzymanych rezultatów wynika, że wraz z wiekiem rośnie odsetek osób sięgających po wybrane rodzaje substancji psychoaktywnych. Do wypicia alkoholu przynajmniej raz w życiu przyznaje się 14,9% uczniów szkół podstawowych, 69,3% gimnazjalistów oraz 88,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Alkohol jest środkiem psychoaktywnym najbardziej rozpowszechnionym wśród młodych ludzi w porównaniu z papierosami i narkotykami. Uzyskane wyniki są niższe w przypadku gimnazjalistów i uczniów szkoły ponadgimnazjalnej od wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których chociaż raz w ciągu całego życia piło 87,3% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 95,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej

Stosunkowo rozpowszechnione w gminie Sulechów jest również palenie papierosów – w grupie uczniów szkół gimnazjalnych wyniosło 47,2%, a w grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 63,2%. Z badań ESPAD z 2011 roku wynika, że raz w życiu papierosy paliło 57,2% gimnazjalistów oraz 70,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

Wyniki badań wskazują na umiarkowany odsetek uczniów szkoły gimnazjalnej ponadgimnazjalnej sięgających po narkotyki. Badania prowadzone w Polsce co kilka lat wskazują na obniżanie się problemu narkotykowego wśród młodych ludzi. Sondaż Krajowego Biura Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii z 2008 roku określił ilość młodych ludzi mających kontakty z narkotykami na poziomie 15%. W naszym badaniu 5,4% gimnazjalistów i 4,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej kiedykolwiek używało dopalaczy, zaś w badaniu ESPAD z 2011 roku odsetek uczniów, którzy kiedykolwiek używali dopalaczy wyniósł 10,5% w grupie gimnazjalistów oraz 15,8% w grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. W następnej kolejności zostaną dokładnie przeanalizowane formy używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych oraz okoliczności, w jakich mają one miejsce.

Spożywanie alkoholu wśród dzieci i młodzieży

Jak to już zostało zaznaczone, alkohol jest najbardziej rozpowszechnioną używką w środowisku młodych ludzi, co potwierdzają prowadzone sondaże. Średni wiek pierwszego kontaktu z alkoholem wynosił dla poszczególnych grup wiekowych: 12,6 lat- uczniowie szkoły podstawowej, 15,9 lat – gimnazjaliści, 17 lat – uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej. Jeżeli chodzi o zróżnicowanie między płciami w kwestii spożywania alkoholu, w gimnazjum alkohol wypilo 59,3% badanych chłopców i 80% badanych dziewczyn. W szkole ponadgimnazjalnej do picia alkoholu przynajmniej raz w życiu, przyznało się 89,4% badanych uczennic oraz 88,1% badanych chłopców, co stanowi duży odsetek młodych ludzi mających kontakt z alkoholem. W badaniu ESPAD z 2011 roku kiedykolwiek w życiu piło alkohol 66% gimnazjalistów oraz 67,9% gimnazjalistek, a także 89% uczniów oraz 85,6% uczennic szkoły ponadgimnazjalnej. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uczniów na pytanie o spożywanie kiedykolwiek przez nich napojów alkoholowych.

Tab.8. Spożywanie napojów alkoholowych przez młodych mieszkańców w gminie Sulechów.

Czy spożywałeś kiedykolwiek alkohol?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	14,9%	69,3%	88,7%
Nie	85,1%	30,7%	11,3%

Przyczyny sięgania po alkohol mogą być różne, od społecznych i towarzyskich, po próbę radzenia sobie z trudnymi sytuacjami. Otrzymane rezultaty przedstawiono na wykresie. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Jako najczęstszą przyczynę spożywania alkoholu, uczniowie szkoły podstawowej podawali chęć zaimponowania. Uczniowie ze starszych grup wiekowych wskazywali często na okazje towarzyskie jako powód sięgania po alkohol. Jest to zgodne z polską obyczajowością, według której spotkania rodzinne i towarzyskie powinny odbywać się przy napojach alkoholowych.

W pytaniu o dostępność alkoholu w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Sulechów zaobserwowano znaczne zróżnicowanie odpowiedzi wraz z wiekiem ankietowanych. Uzyskane rezultaty obrazuje poniższa tabela.

Tab. 9. Dostępność alkoholu w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Sulechów.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić alkohol jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo trudno	19%	4,2%	1,9%
Raczej trudno	15,9%	4,2%	5,2%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	25,1%	19,3%	22,1%
Raczej łatwo	6,2%	26,5%	27,2%
Bardzo łatwo	7,2%	34,3%	37,6%
Nie wiem	26,7%	11,4%	6,1%

Wśród uczniów szkół podstawowych 13,4% ankietowanych uznało zakup alkoholu za czynność łatwą i bardzo łatwą, natomiast podobnej odpowiedzi udzieliło więcej gimnazjalistów – 60,8% oraz uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 64,8%. Wyraźnie widać tendencję wzrostową w ocenie dostępności alkoholu w otoczeniu młodych ludzi w zależności od rodzaju szkół- starsi uczniowie znacznie częściej niż ich młodszy koledzy wskazywali, że zakup alkoholu w ich otoczeniu jest czynnością raczej łatwą bądź bardzo łatwą. **Łatwy dostęp do alkoholu dla osób niepełnoletnich jest sprzeczny z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z 1982 r., wyraźnie zabraniającej sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia.**

Uzyskane wyniki są niższe od wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których 49,3% gimnazjalistów oraz 73,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że zakup piwa jest dla nich bardzo łatwy, 39,5% gimnazjalistów oraz 67,8% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uznaje zakup wina za czynność bardzo łatwą, zaś 33,4% gimnazjalistów oraz 67,5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wypowiada się w ten sposób o kupowaniu wódki.

Badani uczniowie szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych najczęściej spożywali alkohol po raz pierwszy na wakacjach i w czasie wolnym. Szczegółowe zestawienie wyników znajduje się w tabeli.

Tab. 10. Okoliczności pierwszego spożycia alkoholu. Procent odnosi się do uczniów, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu.

W jakiej sytuacji po raz pierwszy miałeś kontakt z alkoholem?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
W szkole	-	2%	1,1%
W czasie wolnym	26%	26,3%	29,7%
Na dyskotecę/w pubie	-	9,1%	17,6%
Na wakacjach	18,5%	41,4%	39,6%
W domu	37%	14,1%	6%
W innej sytuacji	18,5%	7,1%	6%

Picie alkoholu po raz pierwszy w czasie wakacji zadeklarowało 41,4% gimnazjalistów oraz 39,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy mieli kontakt z alkoholem. 26,3% gimnazjalistów oraz 29,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej spożyło pierwszy raz w życiu alkohol w czasie wolnym. W grupie badanych młodych mieszkańców gminy Sulechów, swój pierwszy kontakt z alkoholem w domu miało 37% uczniów szkół podstawowych, 14,1% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 6% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu.

Tab. 11. Rodzaje alkoholu spożywanego przez dzieci i młodzież oraz częstotliwość ich spożywania w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. Procenty dotyczą uczniów, którzy mieli kontakt z alkoholem.

	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
PIWO		
Nigdy	16,2%	9,3%
1-2 razy	22,2%	14,8%
3-5 razy	17,2%	14,8%
6-9 razy	8,1%	13,7%
10-19 razy	11,1%	19,2%
20-39 razy	8,1%	12,6%
40 i więcej razy	17,2%	15,4%
WINO		
Nigdy	45,5%	39,6%
1-2 razy	34,3%	33,5%
3-5 razy	12,1%	17,6%
6-9 razy	6,1%	4,9%
10-19 razy	2,0%	2,7%
20-39 razy	0,0%	0,5%
40 i więcej razy	0,0%	1,1%
NAPOJE WYSOKOPROCENTOWE		
Nigdy	22,2%	12,1%
1-2 razy	38,4%	28,6%
3-5 razy	11,1%	16,5%
6-9 razy	9,1%	13,2%
10-19 razy	5,1%	13,7%
20-39 razy	10,1%	7,1%
40 i więcej razy	4,0%	8,8%

Jak wynika z powyższej tabeli, spożycie co najmniej jednego piwa w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem przez uczniów, wynosi 83,8% w grupie gimnazjalistów, 90,7% w

grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, spożywanie wina – gimnazja – 54,5%, szkoła ponadgimnazjalna – 60,4%. Natomiast poziom picia napojów wysokoprocentowych wynosi 77,8% w gimnazjach, 87,9% w szkole ponadgimnazjalnej.

44,4% gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem spożywało alkohol okazjonalnie (kilka razy w roku), 16,2% uczniów z tej grupy wiekowej spróbowało alkoholu tylko raz w życiu, 23,2% gimnazjalistów- kilka razy w miesiącu, a 11,1%-średnio raz w miesiącu. 16,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem, spożywało napoje alkoholowe kilka razy w miesiącu, 4,2% uczniów – średnio raz w miesiącu, 8,3% uczniów – więcej niż raz w tygodniu, 37,5% uczniów - okazjonalnie (kilka razy w roku), a 33,3% ankietowanych spośród tej grupy uczniów spożyło alkohol tylko raz w życiu.

We wszystkich grupach wiekowych spożywanie alkoholu było najczęściej wynikiem własnej inicjatywy. W ten sposób odpowiedziało 3/4 uczniów szkoły podstawowej, 88% gimnazjalistów oraz 78% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej mających kontakt z alkoholem.

Kolejne pytanie dotyczyło upojenia alkoholowego. Picie w znacznych ilościach prowadzić może do uszczerbku zdrowia oraz nagannych zachowań zaburzających porządek publiczny. Zapytaliśmy uczniów, czy zdarzyło się im kiedykolwiek upić (stracić kontrolę nad swoim zachowaniem). Dwóch uczniów szkoły podstawowej odpowiedziało twierdząco na to pytanie. Wśród gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu 58,6% uczniów nie miało tego typu doświadczeń, 22,2% gimnazjalistów – upiło się tylko raz, 15,2% gimnazjalistów upiło się 2-9 razy, a 4% uczniów z tej grupy- 10 lub więcej razy. Wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy deklarowali wcześniej spożycie alkoholu, połowa uczniów nie miała tego typu doświadczeń, 27,5% uczniów upiło się tylko raz, 20,9% uczniów – kilka razy, a 3,3% ankietowanych z tej grupy- 10 lub więcej razy.

Podsumowując, **24,7% gimnazjalistów oraz 44,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej przynajmniej raz w życiu upiło się, tracąc kontrolę nad własnym zachowaniem** (procenty dotyczą wszystkich badanych uczniów, a nie tylko tych, którzy deklarowali wcześniej kontakt z alkoholem). W badaniu ESPAD z 2011 roku uwzględniono dwa poziomy nadmiernego

spożycia napojów alkoholowych: przekroczenie progu nietrzeźwości oraz silne upicie się (wypicie tyle, żeby zataczać się, bełkotać, nie pamiętać, co się działo). Do przekroczenia progu nietrzeźwości chociaż raz w życiu przyznało się 48,6% gimnazjalistów oraz 70,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, zaś do silnego upicia się chociaż raz w życiu przyznało się 44,5% gimnazjalistów oraz 65,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Wyniki uzyskane w naszym badaniu wskazują na niższy odsetek uczniów, którzy posiadali tego typu doświadczenia.

Rodzina odgrywa istotną rolę w wychowywaniu młodego pokolenia. Rodzice mogą mieć decydujący wpływ na podejmowanie doświadczeń z substancjami psychoaktywnymi przez ich dzieci, dlatego też ta kwestia została poruszona w badaniach. Uczniowie udzielali odpowiedzi na pytanie o reakcję rodziców w sytuacji, gdy wrócili do domu pod wpływem alkoholu.

Tab. 12. Reakcja rodziców na stan upojenia alkoholowego dzieci.

Jeśli wróciłeś do domu pod wpływem alkoholu, jaka była reakcja Twoich rodziców?	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Zdenerwowali się i nakrzyczeli na mnie	14,1%	19,2%
Ukarali mnie	3%	3,3%
Nie zorientowali się	39,4%	29,1%
Zauważyli, ale nie zareagowali	1%	9,9%
Taka sytuacja nie miała miejsca	42,4%	38,5%

Ponad 40% gimnazjalistów oraz blisko 40% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej nie doświadczyła takiej sytuacji. W sytuacji, kiedy rodzice rozpoznają stan upojenia alkoholowego u dzieci, czasami reagują gniewem. Kary zastosowane przez rodziców to m.in. zakaz wychodzenia z domu oraz zakaz korzystania z komputera. **Niepokojący wydaje się jednak znaczny odsetek sytuacji, w których rodzice nie zorientowali się, że ich dzieci znajdują się pod wpływem alkoholu (39,4% gimnazjalistów, 29,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej).**

Palenie tytoniu

Analizę związaną z paleniem papierosów w gminie Sulechów warto zacząć od wskazania średniego wieku dzieci i młodzieży, w którym sięgnęli po pierwszego papierosa. Wiek ten wynosi kolejno: dla uczniów szkół podstawowych: 10,5, szkół gimnazjalnych – 13, a dla szkoły ponadgimnazjalnej – 13,7 lat. Odsetek badanych osób, które kiedykolwiek paliły papierosa (10,3% uczniów szkół podstawowych, 47,2% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 63,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej) jest niższy od wyników badania ESPAD z 2011 roku, według których w czasie całego życia, jakiegokolwiek doświadczenia z paleniem miało 57,2% gimnazjalistów oraz 70,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi na pytanie o doświadczenia z paleniem papierosów.

Tab. 13. Palenie papierosów przez młodych mieszkańców gminy Sulechów.

Czy paliłeś kiedykolwiek papierosy?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	10,3%	47,2%	63,2%
Nie	89,7%	52,8%	36,8%

Jeżeli chodzi o zróżnicowanie między płciami w kwestii palenia papierosów, zarówno w gimnazjum jak i szkołach ponadgimnazjalnych papierosy palił zbliżony odsetek dziewczyn co badanych chłopców.

Powyższe pytanie odnosiło się do zjawiska eksperymentowania z tą substancją, czyli podejmowania prób palenia tytoniu. W kolejnym pytaniu interesowało nas poznanie rozmiarów grupy aktualnie palących młodych mieszkańców gminy Sulechów.

Tab.14. Porównanie wyników badań z badaniami ESPAD z 2011 roku. Palenie tytoniu w czasie ostatnich 30 dni w gminie Sulechów. Dotyczy uczniów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z papierosami.

		Diagnoza	ESPAD
Gimnazjum	Nie	40,5%	70,2%
	Mniej niż jeden papieros na tydzień	15,2%	8,2%
	Mniej niż 1 papieros dziennie	6,3%	4,1%
	1-5 papierosów dziennie	11,4%	8,2%

	6-10 papierosów dziennie	19%	5,3%
	11-20 papierosów dziennie	6,3%	2,4%
	Więcej niż 20 papierosów dziennie	1,3%	1,7%
Szkoła Ponadgimnazjalna	Nie	30,3%	58,1%
	Mniej niż jeden papieros na tydzień	10,6%	9,8%
	Mniej niż 1 papieros dziennie	9,1%	4,9%
	1-5 papierosów dziennie	17,4%	11,1%
	6-10 papierosów dziennie	15,9%	9%
	11-20 papierosów dziennie	9,8%	5%
	Więcej niż 20 papierosów dziennie	6,8%	2,1%

Badani uczniowie zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie o palenie papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. Wśród gimnazjalistów 15,2% uczniów paliło w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem mniej niż jednego papierosa tygodniowo, a 11,4% uczniów – 1-5 papierosów dziennie. Wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, 17,4% uczniów paliło od 1 do 5 papierosów dziennie w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem, a 15,9% uczniów – 6-10 papierosów dziennie.

W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 59,5% gimnazjalistów oraz 69,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy deklarowali wcześniej palenie papierosów. Według ESPAD z 2011 roku, w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 29,8% gimnazjalistów oraz 41,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

Poniższa tabela przedstawia zestawienie wyników na pytanie o dostępność papierosów.

Tab.15. Dostępność papierosów w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Sulechów.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić papierosy jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo trudno	12,4%	5,4%	4,2%
Raczej trudno	17%	3,6%	3,3%
Trudno, ale jak się poprosi odpowiednie osoby to można	20,1%	9%	8,5%
Raczej łatwo	19,1%	24,1%	23,9%
Bardzo łatwo	11,3%	50%	57,3%
Trudno powiedzieć	20,1%	7,8%	2,8%

Wraz ze wzrastającym wiekiem ankietowanych, dostęp do papierosów okazuje się coraz łatwiejszy. 1/5 uczniów szkoły podstawowej wskazało na możliwość dostępu do papierosów w sytuacji, gdy zakupi je inna osoba, a dla 11,3% uczniów z tej grupy wiekowej zakup papierosów jest bardzo łatwy. Odsetek uczniów, którzy oceniają zakup papierosów jako bardzo łatwy wzrasta w starszych grupach wiekowych (50% uczniów gimnazjów i 57,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wskazało na odpowiedź *bardzo łatwo*). **Powinno to uświadamić dorosłym, że młodzi ludzie mają stanowczo zbyt mało ograniczony dostęp do nikotyny, mimo iż prawo zabrania sprzedaży papierosów osobom poniżej 18 roku życia.** Uzyskane wyniki są wyższe w przypadku gimnazjalistów oraz niższe w przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych od wyników badań ESPAD z 2011 roku, w których odsetek uczniów określających zdobycie papierosów jako bardzo łatwe zadanie wśród gimnazjalistów wyniósł 48,1%, zaś w grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 67,5%.

W przypadku pytania uczniów o inicjatywę dotyczącą palenia papierosów, najczęściej początek palenia był rezultatem własnej decyzji (szkoły podstawowe-47,1%, gimnazja – 75% uczniów, szkoła ponadgimnazjalna – 67% uczniów mających kontakt z papierosami). Pozostali badani wskazywali na wpływ rówieśników. Uzyskane wyniki świadczą o tym, że palenie niekoniecznie musi być powodowane motywacjami społecznymi i chęcią dopasowania się do grupy rówieśniczej. Młodzi ludzie często samodzielnie decydowali się na sięgnięcie po papierosa, lecz ich dokładne motywacje nie są jednak znane.

Tab. 16. Okoliczności zapalenia pierwszego papierosa. Odsetek badanych odnosi się do uczniów, którzy wcześniej deklarowali kontakt z papierosami.

Gdzie po raz pierwszy palileś?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Szkoła	5,9%	12,7%	17,4%
Dyskoteka/pub	-	-	7,6%
Wakacje	-	34,2%	27,3%
Czas wolny/po lekcjach	58,8%	46,8%	44,7%
Dom	17,6%	1,3%	3%
Inna sytuacja	17,6%	5%	-

Osoby badane pytane o okoliczności zapalenia pierwszego papierosa, najczęściej wskazywały czas wolny po lekcjach oraz wakacje jako początek kontaktu z papierosami. 34,2% gimnazjalistów oraz 27,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wskazało na wakacje. Wśród uczniów szkół gimnazjalnych odsetek badanych wskazujących na czas wolny wyniósł 46,8%, zaś w grupie uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 44,7%. Wakacje to często czas spędzany z dala od domu i rodziców, nawiązywania nowych znajomości. Może on sprzyjać eksperymentowaniu z używkami, do którego dzieci i młodzież mogą być zachęcane w czasie wakacyjnych wyjazdów. Uczniowie wskazywali również na dom, szkołę oraz dyskotekę jako miejsca, w których mieli pierwszy kontakt z papierosami.

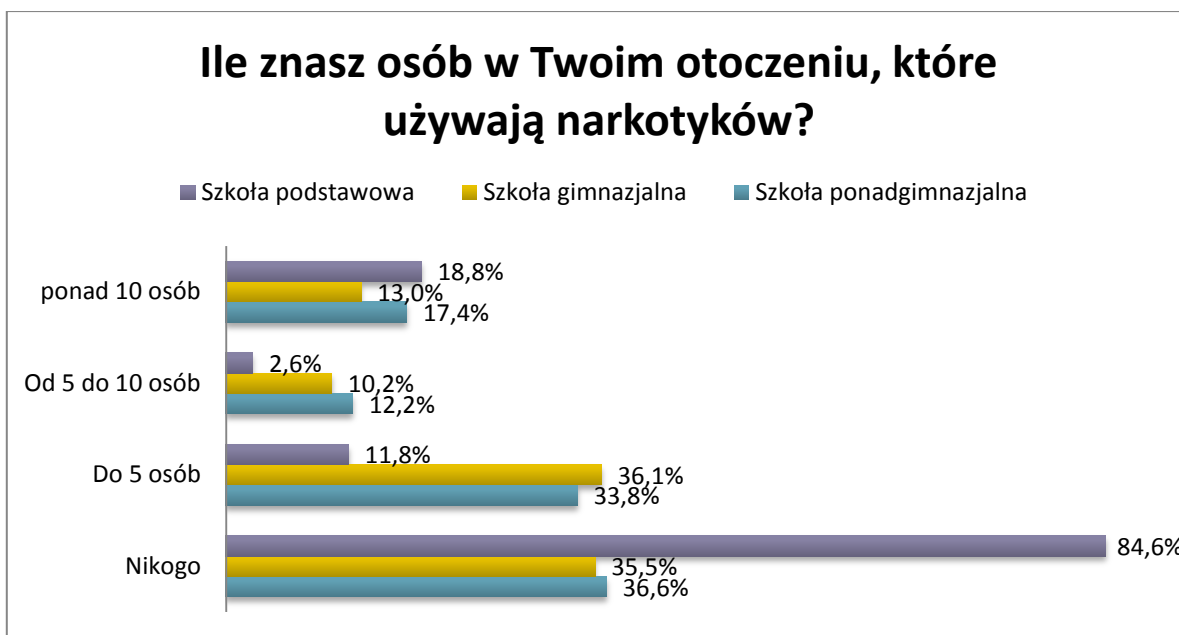
Zachowania związane z używaniem narkotyków i dopalaczy

Przeprowadzone badania wykazują, że 19,9% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 25,4% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej miało chociaż raz w życiu doświadczenia z używaniem substancji psychoaktywnych. W przypadku uczniów ze szkoły gimnazjalnej średni wiek inicjacji narkotykowej wyniósł 14,6 lat, zaś uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 15 lat. **Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że zjawisko zażywania narkotyków jest niskie wśród młodych mieszkańców gminy Sulechów.**

Tab. 17 Używanie narkotyków przez młodych mieszkańców gminy Sulechów.

Czy użyłeś kiedykolwiek narkotyku?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	-	19,9%	25,4%
Nie	100%	80,1%	74,6%

Problem używania narkotyków przez młodych ludzi widoczny jest również przy pytaniu o to, ile zna się osób używających substancji odurzających. Poznanie rozpowszechnienia używania substancji w najbliższym otoczeniu pozwala w przybliżeniu oszacować ryzyko sięgania po nie. W szkołach podstawowych 15,4% osób przyznało, że zna co najmniej jedną osobę używającą narkotyków. W szkołach gimnazjalnych w ten sposób odpowiedziało 64,5% uczniów, natomiast w szkole ponadgimnazjalnej 63,4% osób.

Według badań ESPAD z 2011 roku, 61,7% gimnazjalistów oraz 70,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej ma wśród swoich przyjaciół osoby, które palą marihuanę lub haszysz, 22,7% gimnazjalistów oraz 22,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że ma wśród przyjaciół osoby, które biorą środki uspokajające lub nasenne bez przepisu lekarza, 16,2% gimnazjalistów oraz 18,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej ma wśród przyjaciół osoby, które biorą Ecstasy, zaś 17,5% gimnazjalistów oraz 13,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej ma wśród przyjaciół osoby używające środków wziewnych.

Tab. 18. Dostępność narkotyków w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Sulechów.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić narkotyki jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo trudno	31,4%	9,6%	7%
Raczej trudno	17%	10,2%	12,7%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	17%	27,1%	28,6%
Raczej łatwo	5,2%	19,3%	23%
Bardzo łatwo	2,1%	12%	11,7%
Nie wiem	27,3%	21,7%	16,9%

Jeżeli chodzi o dostęp do narkotyków wśród dzieci i młodzieży uczącej się, na poziomie szkoły podstawowej 7,3% uczniów twierdzi, że zakup narkotyków byłby dla nich raczej łatwy oraz bardzo łatwy. W gimnazjum w ten sposób odpowiedziało 31,3% nastolatków, a wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej 33,7% badanych stwierdziło, że zakup narkotyków byłby dla nich raczej łatwy bądź bardzo łatwy.

Tab. 19. Wiedza na temat miejsc, w których można kupić narkotyki.

Gdzie, według Ciebie, najłatwiej można kupić narkotyki?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Na podwórku	8,4%	23,5%	19%
Na dyskotecce	16,9%	8,8%	15,7%
W szkole	8,4%	6,9%	8,1%
Można zamówić przez telefon	7,6%	10,6%	9,7%
Można zamówić przez Internet	14,1%	8,3%	5,6%
Nie wiem	44,6%	41,9%	41,9%

44,6% uczniów szkół podstawowych, 41,9% gimnazjalistów oraz 41,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że nie posiada wiedzy na temat tego, gdzie można najłatwiej zaopatrzyć się w narkotyki. Badani uczniowie szkoły gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej najczęściej wskazują na podwórko jako miejsce, gdzie można kupić narkotyki. Niepokoici informacja, że dla niektórych uczniów miejscem, w którym najłatwiej można kupić narkotyki, jest szkoła.

Zapytaliśmy również uczniów, którzy deklarowali używanie narkotyków, o okoliczności pierwszego kontaktu z substancjami psychoaktywnymi. Szczegółowy rozkład wyników ukazuje poniższa tabela.

Tab. 20. Okoliczności pierwszego kontaktu z narkotykami. Liczebności dotyczą uczniów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z narkotykami.

Gdzie po raz pierwszy użyłeś narkotyku?	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Szkoła	-	2,1%
Dyskoteka/pub	11,5%	10,4%
Wakacje	42,4%	37,5%
Czas wolny/po lekcjach	30,8%	50%
Dom	11,5%	-
Inna sytuacja	3,8%	-

Badani młodzi mieszkańcy gminy Sulechów najczęściej używali substancji psychoaktywnych w czasie wakacji oraz w czasie wolnym po szkole.

Jeżeli chodzi o inicjatywę pierwszego kontaktu z narkotykami wśród uczniów, którzy mieli kontakt z narkotykami, 85% gimnazjalistów i 78% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej spróbowało narkotyków z własnej inicjatywy.

Zadaliśmy również pytanie o to, jak często młodzi ludzie używają narkotyków. Liczebności odnoszą się do uczniów, którzy wcześniej deklarowali kontakt z narkotykami. Wśród gimnazjalistów, którzy deklarowali wcześniej kontakt z narkotykami, 38,5% uczniów zażywa narkotyki okazjonalnie 3,8% gimnazjalistów deklaruje spożywanie narkotyków średnio raz w miesiącu, a 38,5% gimnazjalistów spróbowało narkotyków tylko raz w życiu. Wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy deklarowali kontakt z narkotykami, 37,5% uczniów używa narkotyków okazjonalnie, 33,3% uczniów spróbowało narkotyku raz w życiu, 4,2%-kilka razy w miesiącu, a 8,3% uczniów- więcej niż raz w tygodniu.

Istotną informacją jest rodzaj substancji odurzających, po które sięgają młodzi ludzie oraz częstotliwości używania tych substancji w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Najczęściej używanym narkotykiem przez badanych młodych mieszkańców gminy Sulechów jest marihuana oraz jej pochodne. Poniższa tabela zawiera rozkład odpowiedzi na pytanie o rodzaj używanych narkotyków.

Tab.21. Używanie różnych rodzajów substancji psychoaktywnych przez uczniów. Procenty odnoszą się do wszystkich badanych uczniów, a nie tylko tych, którzy wcześniej deklarowali użycie narkotyku.

Substancja		Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Marihuana lub jej pochodne	Nigdy	85,6%	80,3%
	1-2 razy	4,2%	6,1%
	3-5 razy	3,6%	6,6%
	6-9 razy	2,4%	2,8%
	10-19 razy	1,8%	0,5%
	20-39 razy	-	0,9%
	40 i więcej razy	2,4%	2,8%
Amfetamina	Nigdy	96,4%	94,4%
	1-2 razy	1,8%	2,8%
	3-5 razy	0,6%	0,9%
	6-9 razy	-	0,5%
	10-19 razy	0,6%	-
	20-39 razy	0,6%	0,5%
	40 i więcej razy	-	0,9%
LSD	Nigdy	100%	98,6%
	1-2 razy	-	1,4%
	3-5 razy	-	-
	6-9 razy	-	-
	10-19 razy	-	-
	20-39 razy	-	-
	40 i więcej razy	-	-
Ecstasy	Nigdy	99,4%	99,1%
	1-2 razy	0,6%	-
	3-5 razy	-	-
	6-9 razy	-	-
	10-19 razy	-	-
	20-39 razy	-	-
	40 i więcej razy	-	0,9%
Środki nasenne	Nigdy	98,2%	98,5%
	1-2 razy	0,6%	-
	3-5 razy	0,6%	0,5%
	6-9 razy	-	-
	10-19 razy	-	0,5%
	20-39 razy	-	-
	40 i więcej razy	-	-

				0,5%
Środki nasenne + alkohol		Nigdy	98,2%	99,5%
		1-2 razy	0,6%	-
		3-5 razy	0,6%	-
		6-9 razy	-	0,5%
		10-19 razy	-	-
		20-39 razy	-	-
		40 i więcej razy	0,6%	-
Klej, rozpuszczalnik		Nigdy	98,8%	99%
		1-2 razy	1,2%	-
		3-5 razy	-	-
		6-9 razy	-	-
		10-19 razy	-	-
		20-39 razy	-	-
		40 i więcej razy	0,3%	1%
Sterydy anaboliczne		Nigdy	98,8%	98,1%
		1-2 razy	0,6%	1,9%
		3-5 razy	-	-
		6-9 razy	-	-
		10-19 razy	-	-
		20-39 razy	-	-
		40 i więcej razy	0,6%	-
Grzyby halucynogenne		Nigdy	100%	99%
		1-2 razy	-	1%
		3-5 razy	-	-
		6-9 razy	-	-
		10-19 razy	-	-
		20-39 razy	-	-
		40 i więcej razy	-	-
Kokaina		Nigdy	99,4%	97,6%
		1-2 razy	0,6%	1,9%
		3-5 razy	-	-
		6-9 razy	-	0,5%
		10-19 razy	-	-
		20-39 razy	-	-
		40 i więcej razy	-	-

Pozytywną informacją uzyskaną podczas badania są deklaracje większości uczniów, że nie sięgnęliby po narkotyki, nawet gdyby zdarzyła się ku temu okazja. W ten sposób odpowiadało 95,6% uczniów szkół podstawowych, 79,5% gimnazjalistów oraz 80,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Informacje te mogą świadczyć o dużej świadomości związanej ze szkodliwością narkotyków oraz konsekwencjami ich zażywania wśród uczniów.

Rosnącym problemem, z którym boryka się wiele krajów jest dostępność na rynku produktów nazywanych dopalaczami. Postanowiliśmy zbadać skalę zjawiska stosowania dopalaczy wśród młodych mieszkańców gminy Sulechów. W szkole ponadgimnazjalnej do zażywania dopalaczy przyznało się 4,7% uczniów, w gimnazjalnej- 8,4%, a w szkole podstawowej- 1,5%. Średnia wieku pierwszego kontaktu z dopalaczami dla gimnazjalistów wyniosła 15,1 lat, a dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych 16,2 lat. Poniższa tabela zawiera rozkład odpowiedzi na pytanie o używanie dopalaczy przez badanych młodych mieszkańców gminy Sulechów.

Tab. 22. Używanie dopalaczy przez młodych mieszkańców gminy Sulechów.

Czy użyłeś kiedykolwiek dopalaczy?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Tak	1,5%	8,4%	4,7%
Nie	98,5%	91,6%	95,3%

Następne pytanie dotyczyło dostępności dopalaczy wśród młodych mieszkańców gminy Sulechów. 25,8% badanych uczniów szkół podstawowych nie posiada wiedzy na temat dostępności tych substancji w najbliższej okolicy. Dla 45,4% badanych z tej grupy wiekowej zakup dopalaczy jest bardzo trudny oraz raczej trudny, zaś 12,4% badanych deklaruje, że jest to raczej łatwe oraz bardzo łatwe zadanie. Wśród uczniów gimnazjów i szkoły ponadgimnazjalnej wyniki rozkładają się następująco: 30,1% gimnazjalistów i 32,4% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej nie posiada wiedzy na ten temat; dla kolejnych 22,9% gimnazjalistów oraz 18,8% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej zakup dopalaczy oceniany jest jako bardzo trudny oraz raczej trudny, zaś 27,7% gimnazjalistów

i 30,5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej ocenia to zadanie jako raczej łatwe i bardzo łatwe. Tabela przedstawiona poniżej zawiera procentowy rozkład odpowiedzi na to pytanie.

Tab. 23. Dostępność dopalaczy w środowisku dzieci i młodzieży w gminie Sulechów.

Czy uważasz, że w Twoim środowisku kupić dopalacze jest?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo trudno	25,3%	9,6%	5,2%
Raczej trudno	20,1%	13,3%	13,6%
Trudno, ale jak się zna odpowiednie osoby to można	16,5%	19,3%	18,3%
Raczej łatwo	8,8%	18,1%	21,1%
Bardzo łatwo	3,6%	9,6%	9,4%
Trudno powiedzieć	25,8%	30,1%	32,4%

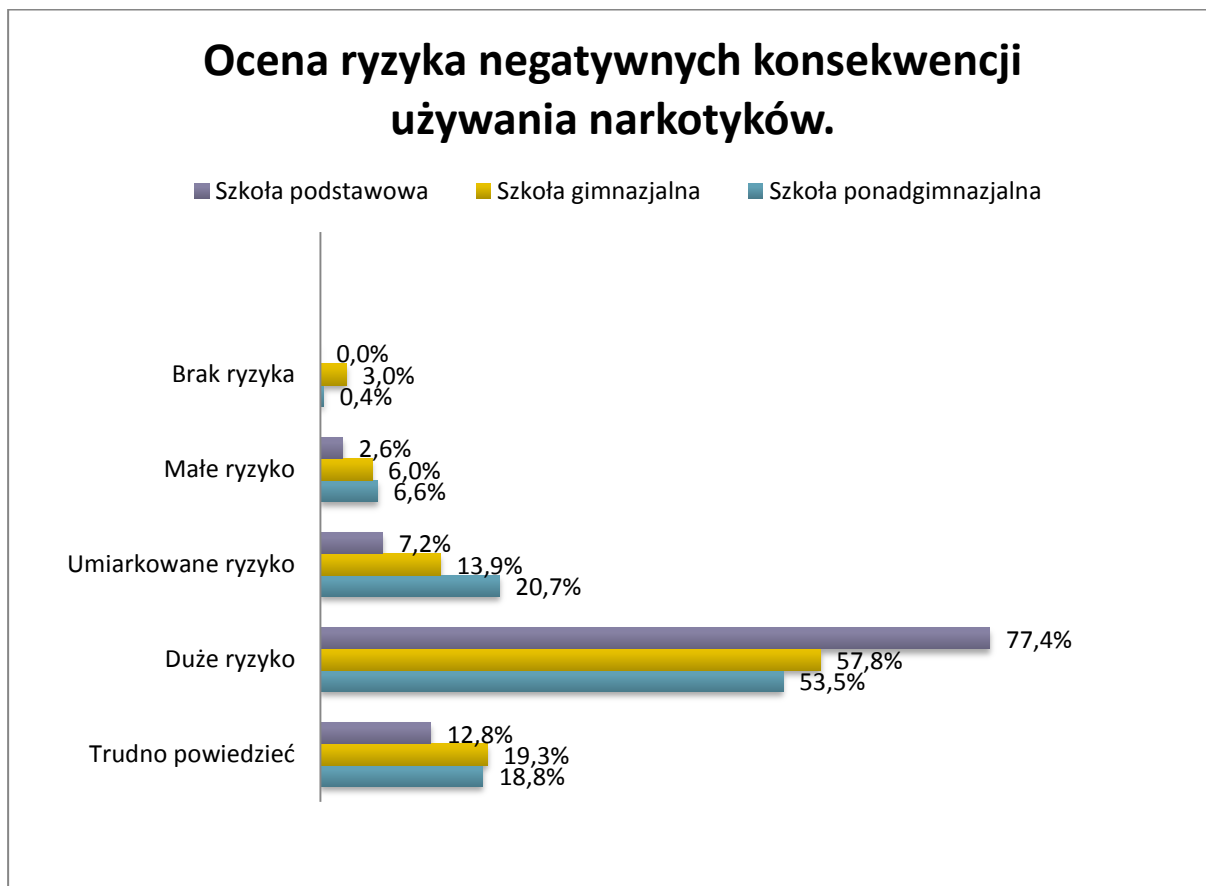
Badani młodzi mieszkańcy gminy Sulechów oceniają zakup dopalaczy jako trudniejszy od młodych uczestników badania ESPAD z 2011 roku, w którym 40,5% gimnazjalistów oraz 45,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej oceniło dopalacze jako raczej łatwo lub bardzo łatwo dostępne.

Zapytaliśmy również badanych o to, czy gdyby mieli okazję spróbować dopalaczy, to czy zdecydowaliby się na to. 1,5% uczniów szkoły podstawowej, 4,3% gimnazjalistów i 2,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej odpowiedziało twierdząco na to pytanie.

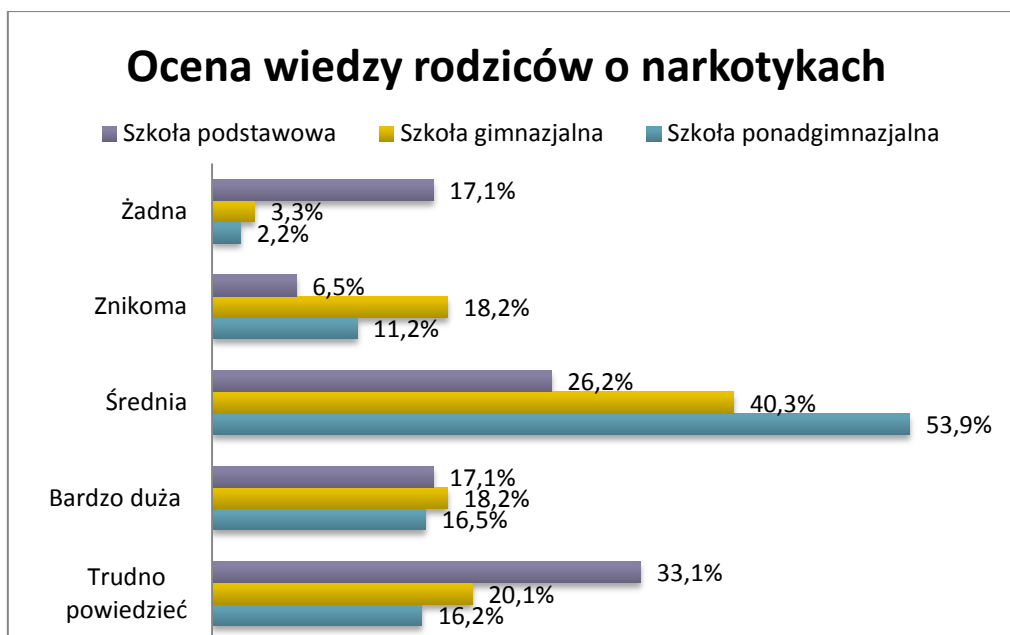
Zapytaliśmy uczniów o przebywanie pod wpływem substancji psychoaktywnych (alkoholu, dopalaczy, narkotyków) na terenie szkoły. 3,1% badanych uczniów szkoły podstawowej, 8,4% gimnazjalistów oraz 4,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej miało tego typu doświadczenia.

Uczniowie zostali również poproszeni o ocenę tego, jak bardzo ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą, kiedy używają narkotyków. Większość uczniów, podobnie jak w badaniach ogólnopolskich, dostrzega ryzyko szkód związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. 3/4 uczniów szkół podstawowych, ponad połowa gimnazjalistów oraz

ponad połowa uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że używanie narkotyków jest związane z dużym ryzykiem.

Należy podkreślić, że stosunkowo niewielki odsetek badanych (gimnazjaliści) ocenia szkodliwość narkotyków jako małą lub deklaruje, że wcale nie są one szkodliwe dla zdrowia osób, używających tych substancji.

Uczniowie gminy Sulechów zostali również poproszeni o ocenę wiedzy i postaw swoich rodziców wobec narkotyków. Jak widzimy na powyższym wykresie, w przeważającej części młodzi ludzie w szkole gimnazjalnej i szkole ponadgimnazjalnej ocenili wiedzę swoich rodziców o narkotykach jako średnią. Odpowiedziało tak 40,3% gimnazjalistów i ponad połowa uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. 1/3 uczniów szkół podstawowych nie posiada wiedzy na ten temat, a 17,1% uczniów z tej grupy deklaruje, że ich rodzice nie posiadają żadnej wiedzy o tego rodzaju substancjach. 17,1% uczniów szkół podstawowych, 18,2% gimnazjalistów, 16,5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej ocenia wiedzę rodziców o narkotykach jako bardzo dużą.

70,1% uczniów szkół podstawowych, 69,3% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 62% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że ich opiekunowie rozmawiali z nimi na temat szkodliwości używania narkotyków. 60,8% uczniów szkół podstawowych, 72,9% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 73,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uczestniczyło w zajęciach profilaktycznych na temat szkodliwości używania substancji psychoaktywnych (narkotyki, dopalacze, alkohol).

W przypadku pytania o reakcję rodziców na używanie narkotyków przez własne dzieci, większość uczniów wskazywała odpowiedzi sugerujące aktywną postawę krytyczną wobec takiego faktu i próbę znalezienia rozwiązania. Stosunkowo niewielki odsetek młodych ludzi

(gimnazjaliści) był przekonany, że ich rodzice łatwo pogodziliby się z faktem, że ich dzieci używają narkotyków. Zestawienie wyników dla tego zagadnienia przedstawione zostało w poniższej tabeli.

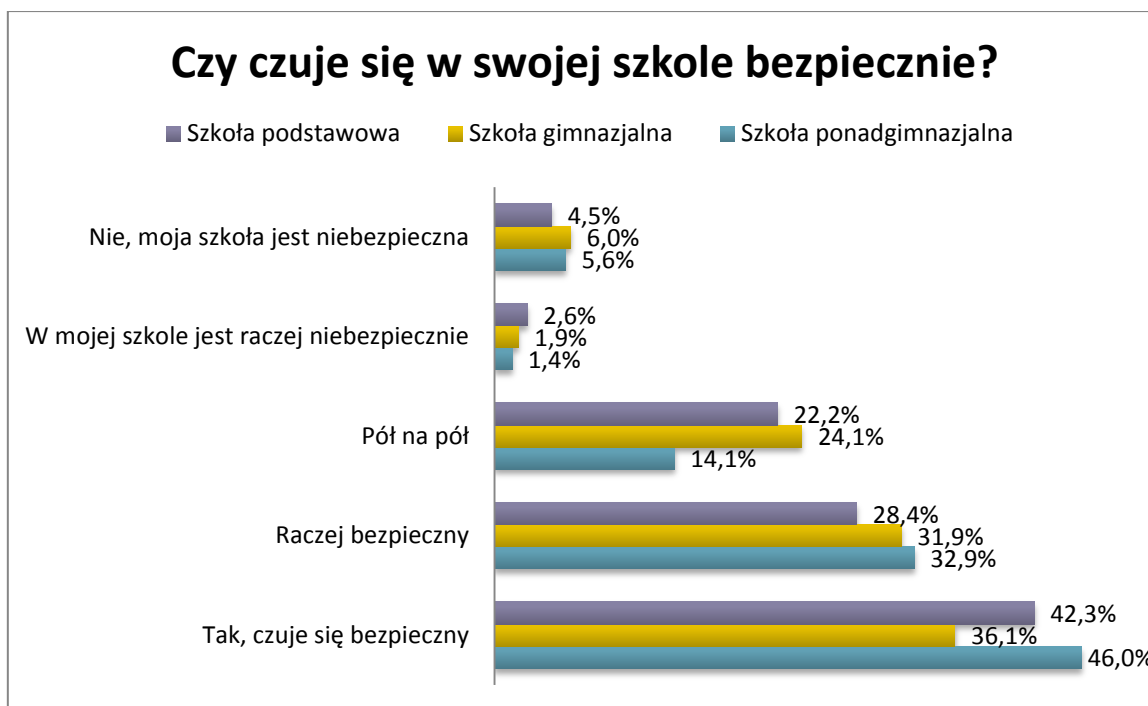
Tab. 24. Postawy rodziców wobec zażywania narkotyków w opinii uczniów.

Jak myślisz, jak zareagowałbyś Twoi rodzice, gdyby dowiedzieli się, że zażywasz narkotyki?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Ukarali	24,3%	23,9%	20,3%
Próbowali pomóc znaleźć przyczynę	49,8%	44,2%	46,9%
Pokrzyczeli i „odpuścili”	1,3%	2,5%	5,2%
Zmartwiliby się	21,3%	24,6%	21,7%
Nic by nie zrobili	-	1,1%	1,7%
Inne	3,3%	3,6%	4,2%

Dzieci i młodzież a zachowania przemocowe

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Poziom agresywności dorastającej młodzieży wzrasta, liczne są również akty przemocy dokonywane przez dzieci i młodzież wobec ich rówieśników. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i wchodzenia w kontakty z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w gminie Sulechów pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym, a także przeanalizować postawy wychowawcze rodziców wobec własnych dzieci.

Jeżeli chodzi o poczucie bezpieczeństwa na terenie szkoły, bezpiecznie w szkole czuje się 70,7% uczniów szkół podstawowych, 60% gimnazjalistów oraz 78,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Raczej niebezpiecznie oraz bardzo niebezpiecznie czuje się w szkole 7,1% uczniów szkół podstawowych, 7,9% gimnazjalistów oraz 7% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Zdecydowana większość badanych uczniów wydaje się czuć bezpiecznie w środowisku szkolnym.

W tym miejscu można przejść do bezpośrednich pytań o akty agresji i przemocy, z jakimi spotykali się młodzi ludzie na terenie szkoły i poza jej obszarem. W dzisiejszych czasach rosnąca agresja w środowisku dzieci i młodzieży staje się problemem narastającym i wymagającym podjęcia aktywnych działań, umożliwiających zwiększenie bezpieczeństwa młodych ludzi. W przypadku pytania o częstotliwość obserwowania zjawisk przemocy na terenie szkoły, na bardzo częsty i częsty kontakt z takimi sytuacjami wskazało 25,8% uczniów szkół podstawowych, 16,2% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 6,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Rezultaty te wskazują, że przemoc w szkołach jest problemem, który występuje w stopniu umiarkowanym w gminie Sulechów. Jednocześnie warto dodać, że 21,6% uczniów szkół podstawowych oraz 10,8% uczniów gimnazjów i 6,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że są w szkole uczniowie, których się boją.

Tab. 25. Częstość obserwowania zjawisk przemocy na terenie szkoły.

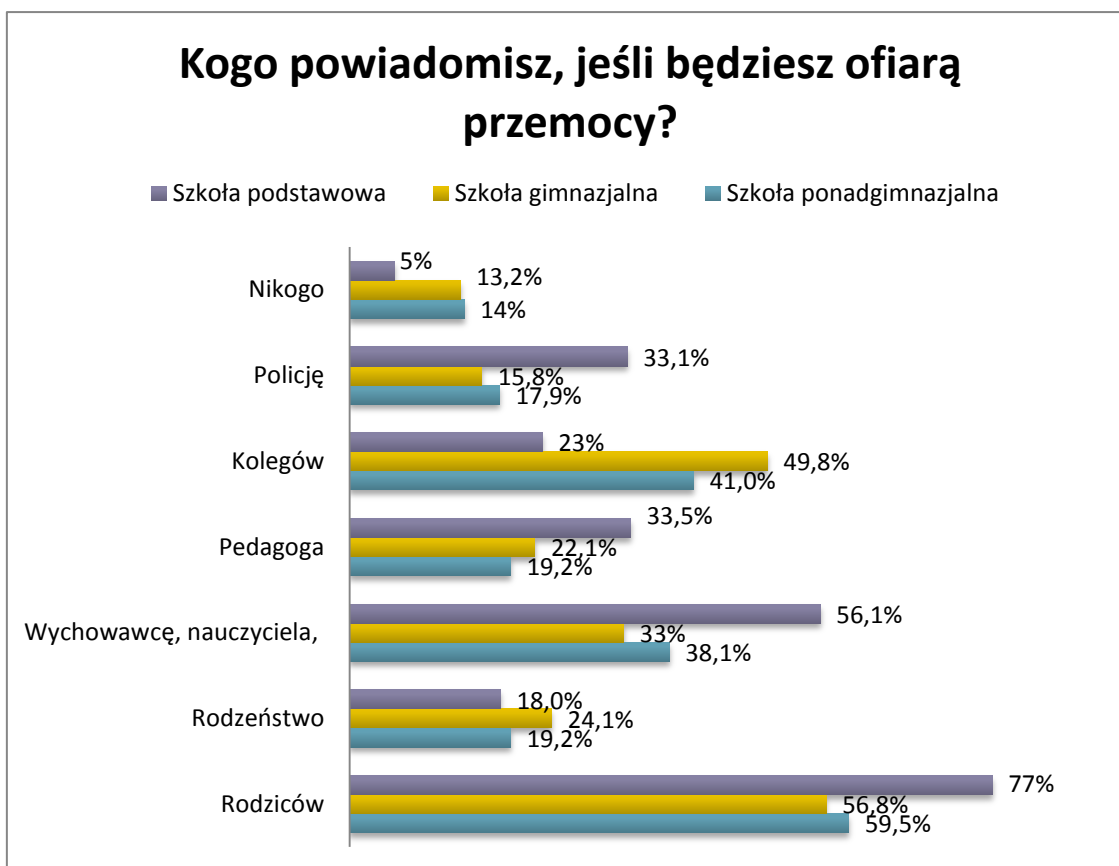
Jak często obserwujesz zjawiska przemocy w szkole?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo często	5,7%	8,4%	3,8%
Często, kilka razy w tygodniu	20,1%	7,8%	2,3%
Kilka razy w miesiącu	19,6%	25,3%	10,8%
Rzadko	44,3%	50,6%	48,8%
Nie obserwuję wcale	10,3%	7,8%	34,3%

Do znajomości osoby z otoczenia, która doświadcza przemocy ze strony otoczenia rówieśniczego lub członków rodziny, przyznaje się 16% uczniów szkół podstawowych, 27,1% gimnazjalistów oraz 22,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. W związku z tym zbadaliśmy, czy młodzi mieszkańcy wiedzą, jak należy postąpić wobec osoby, która doświadcza przemocy ze strony rówieśników oraz gdzie należy się zgłosić, do kogo udać, jeśli są świadkami przemocy. Zdecydowana większość badanych (83,9% uczniów szkół podstawowych, 85,5% gimnazjalistów oraz 81,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej) posiada taką wiedzę. Pozostałych uczniów należałoby poddać edukacji w tej kwestii.

Postawy uczniów wobec zachowań przemocowych można zanalizować na podstawie reakcji, jaką przyjęliby w sytuacji bycia świadkiem przemocy. **4,8% uczniów szkół podstawowych, 11% gimnazjalistów oraz 9,4% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że nie zareagowałoby na akt przemocy dokonywany w ich obecności.** Trudno stwierdzić jednak, czy taka postawa wynikałaby z lęku czy też z obojętności wobec zjawiska agresji. Pozytywna informacja wiąże się ze znaczącą ilością uczniów deklarującą poinformowanie innej osoby oraz podjęcie próby złagodzenia konfliktu. Umiarkowanie niepokojący jest wskaźnik uczniów, którzy deklarowali włączenie się do bójki – 11,9% gimnazjalistów oraz 10,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, którzy zareagowałiby w ten sposób. Należy wziąć pod uwagę, że może on być wyrazem chęci pozowania niż dowodem prawdziwych intencji.

Zapytaliśmy również młode osoby, kogo powiadomią, jeżeli będą ofiarami przemocy. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi. Badani uczniowie bardzo często wskazywali na rodziców (77% uczniów szkół podstawowych, 56,8% gimnazjalistów,

59,5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej). Wraz z wiekiem badani coraz częściej deklarowali chęć zwrócenia się do kolegów (23% uczniów szkół podstawowych, 49,8% gimnazjalistów oraz 41% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej). Warto zaznaczyć, że wśród badanych młodych mieszkańców gminy Sulechów były też osoby, które nie powiadomiłyby nikogo o przemocy. Odpowiedziało w ten sposób 5% uczniów szkół podstawowych, 13,2% gimnazjalistów oraz 14% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

Badania koncentrowały się również na przemocy w rodzinie, relacjach młodych ludzi z rodzicami i postawach wychowawczych rodziców wobec własnych dzieci. 88,6% uczniów szkół podstawowych oceniło swoje relacje z rodzicami jako bardzo dobre oraz raczej dobre. Odsetek ten jest również wysoki wśród starszych uczniów – 76,5% w szkołach gimnazjalnych oraz 79,5% uczniów w szkole ponadgimnazjalnej. 3,6% uczniów szkoły podstawowej oraz 2,5% uczniów ze szkoły gimnazjalnej oceniło swoje relacje z rodzicami jako raczej złe oraz bardzo złe. Dzięki utrzymywaniu dobrych relacji dzieci z rodzicami, dom rodzinny staje się

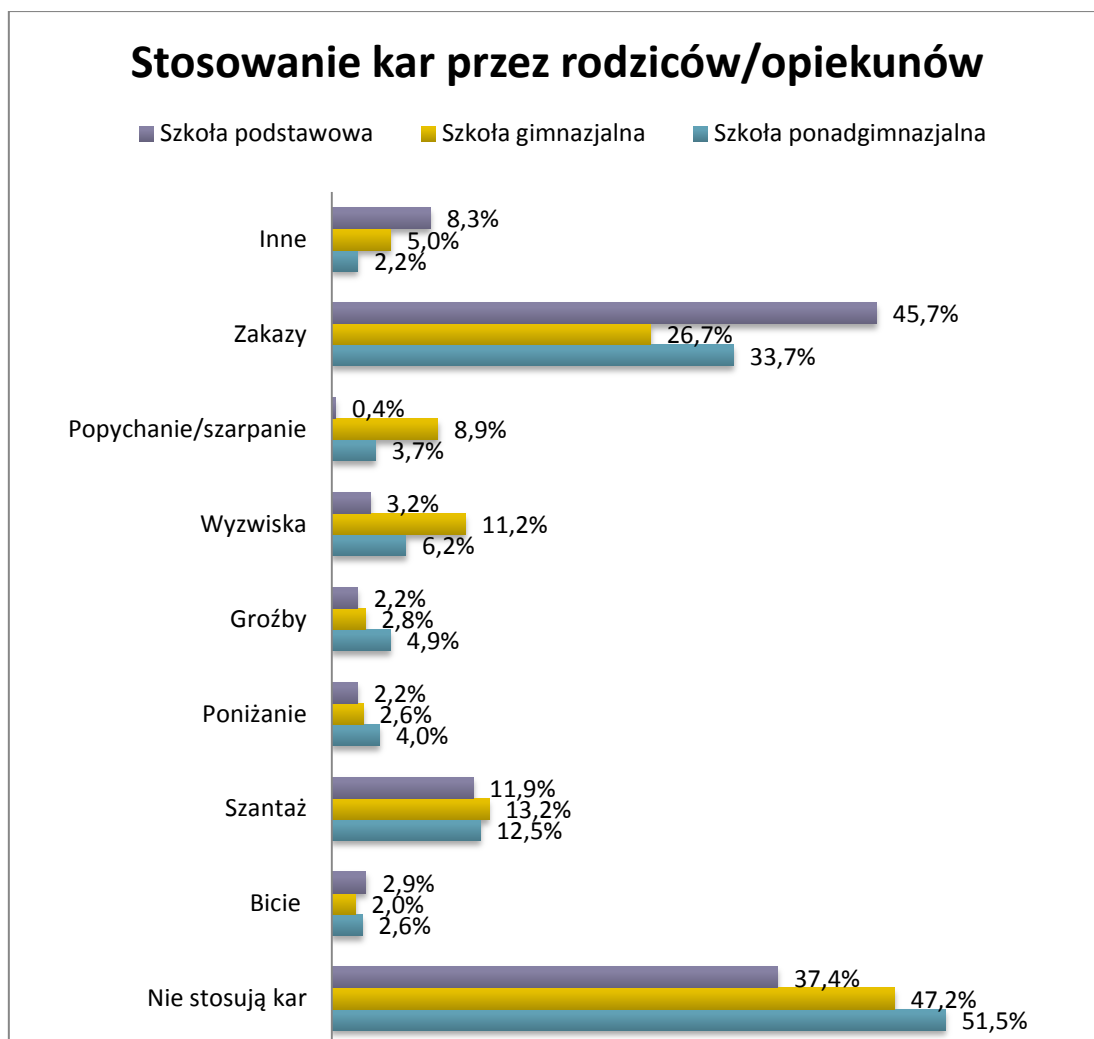

bezpiecznym miejscem dla młodej osoby. Procentowy rozkład odpowiedzi na to pytanie przedstawia wykres poniżej.

Tab. 26. Jakość relacji młodych mieszkańców gminy Sulechów.

Jak oceniasz swoje relacje z rodzicami?	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Bardzo dobre	64,1%	51,1%	54,1%
Raczej dobre	24,5%	25,3%	25,4%
Raz dobre, a raz złe	7,8%	21%	13,7%
Raczej złe	2,5%	0,6%	6,8%
Bardzo złe	1%	1,9%	-

W odniesieniu do postaw wychowawczych rodziców, w ankiecie pojawiło się pytanie o stosowanie kar wobec dzieci i formę, jaką ewentualne kary przybierają. Odpowiedzi uczniów zostały przedstawione na poniższym wykresie. Każdy badany mógł zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Na podstawie otrzymanych rezultatów można stwierdzić, że **istnieje znaczny odsetek rodziców niestosujących kar wobec własnych dzieci**. W szkołach podstawowych wyniósł on 37,4%, w gimnazjach 47,2%, a w szkole ponadgimnazjalnej 51,5%. **Z jednej strony brak stosowania kar w wychowaniu dzieci może świadczyć o braku konieczności takich zachowań bądź łagodnej i liberalnej postawie rodziców. Z drugiej strony może być również dowodem zbyt pobłażliwych zachowań rodziców w sytuacji, kiedy pewne rodzaje kar (w postaci pozbawienia przywilejów) wydają się potrzebne w procesie wychowania dzieci.** Kary, jeśli już występują, to najczęściej przybierają formę różnego rodzaju zakazów. Do stosowania przez rodziców kar fizycznych w postaci bicia przyznało się 2,9% uczniów szkół podstawowych, 2% gimnazjalistów i 2,6% uczniów szkół podnagimnazjalnych.

Hazard i inne ryzykowne zachowania

Gry hazardowe stanowią poważny, choć dość często pomijany problem społeczny. Istnieje wiele możliwości uprawiania gier hazardowych: udział w loteriach pieniężnych, gra na automatach, odwiedzanie kasyna. Istnieje również możliwość uprawiania gier hazardowych w Internecie oraz poprzez uczestnictwo w loteriach SMS. Uczestnictwo w grach na pieniądze wciąga, kusi możliwością szybkiej, wysokiej wygranej, z czasem jednak może doprowadzić do uzależnienia od hazardu. Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem dotyczy nie tylko dorosłych, ale również dzieci i młodzież. W badaniu skoncentrowaliśmy się na czterech formach gier hazardowych, pytając młodych mieszkańców gminy Sulechów o ich osobiste doświadczenia.

Dane zawarte w poniższej tabeli pokazują, że 32,6% uczniów szkół podstawowych, 31,9% gimnazjalistów oraz 37,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wzięło przynajmniej raz w życiu udział w konkursach organizowanych przez gazety, operatorów telefonicznych, w których wysyła się płatne smsy.

Tab. 27. Udział w konkursach organizowanych przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, w których wysyła się płatne smsy.

Udział w konkursach organizowanych przez gazety, TV, operatorów telefonicznych	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Nigdy	67,4%	68,1%	62,9%
1 raz	17,6%	16,9%	16,9%
Kilka razy (2-9)	12,4%	13,9%	16,4%
10 lub więcej razy	2,6%	1,1%	3,8%

Kolejne pytanie dotyczyło doświadczenia związanego z grą na automatach w salonach gier. Poniższa tabela zawiera dane, które pokazują, że 43,5% uczniów szkół podstawowych, 44,6% gimnazjalistów oraz 53,5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej przynajmniej raz w życiu zagrało na automatach.

Tab.28. Granie na automatach, w salonach gier.

Granie na automatach, w salonach gier	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Nigdy	56,5%	55,4%	46,5%
1 raz	13,0%	10,2%	18,8%
Kilka razy (2-9)	18,7%	26,5%	25,8%
10 lub więcej razy	11,9%	7,8%	8,9%

Zdecydowanie mniej uczniów deklaruje obstawianie przynajmniej raz w życiu zakładów bukmacherskich. Twierdząco na to pytanie odpowiedziało 4,1% uczniów szkół podstawowych, 15,7% gimnazjalistów oraz 18,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

Tab. 29. Obstawianie zakładów bukmacherskich, np. STS, Totomix

Obstawianie zakładów bukmacherskich, np. STS, Totomix	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Nigdy	95,9%	84,3%	81,7%
1 raz	0,5%	6,6%	7,0%
Kilka razy (2-9)	2,1%	5,4%	4,7%
10 lub więcej razy	1,6%	3,6%	6,6%

Niewielu badanych młodych mieszkańców gminy Sulechów deklaruje udział w jakichkolwiek grach na pieniądze w Internecie. Przynajmniej raz w życiu miało takie doświadczenia 9,8% uczniów szkół podstawowych, 20,5% gimnazjalistów oraz 17,4% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.

Tab. 30. Granie w jakiegokolwiek gry na pieniądze w Internecie.

Granie w jakiegokolwiek gry na pieniądze w Internecie	Szkoła Podstawowa	Gimnazjum	Szkoła Ponadgimnazjalna
Nigdy	90,2%	79,5%	82,6%
1 raz	6,7%	9,0%	4,7%
Kilka razy (2-9)	2,1%	7,2%	3,3%
10 lub więcej razy	1,0%	4,2%	9,4%

Najbardziej rozpowszechnionymi grami hazardowymi wśród badanych młodych mieszkańców gminy są gry na automatach oraz konkursy organizowane przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych. Badania ESPAD z 2011 roku pokazują, że około jedna trzecia młodzieży (32,9% gimnazjalistów oraz 37,4% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej) ma za sobą doświadczenia gry na pieniądze.

Uczniom szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych zadano również pytania dotyczące zachowań seksualnych oraz przekonań związanych z tymi zachowaniami. Inicjację seksualną ma za sobą 14,9% badanych gimnazjalistów oraz 34,8% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Średni wiek inicjacji seksualnej w przypadku gimnazjalistów wyniósł 15,2 lat, natomiast wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej 15,9 lat.

Młodym mieszkańcom gminy Sulechów zadane zostały również pytania o stosunek bez zabezpieczenia. Jeden gimnazjalista, który miał za sobą inicjację seksualną, odbył stosunek bez zabezpieczenia jeden raz, a 9 uczniów z tej grupy- 2 lub więcej razy. W przypadku uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, 13 uczniów doświadczyło takiej sytuacji jeden raz, 16 uczniów doświadczyło takiej sytuacji kilka razy (2-9), a 11 osób z tej grupy - 10 lub więcej razy.

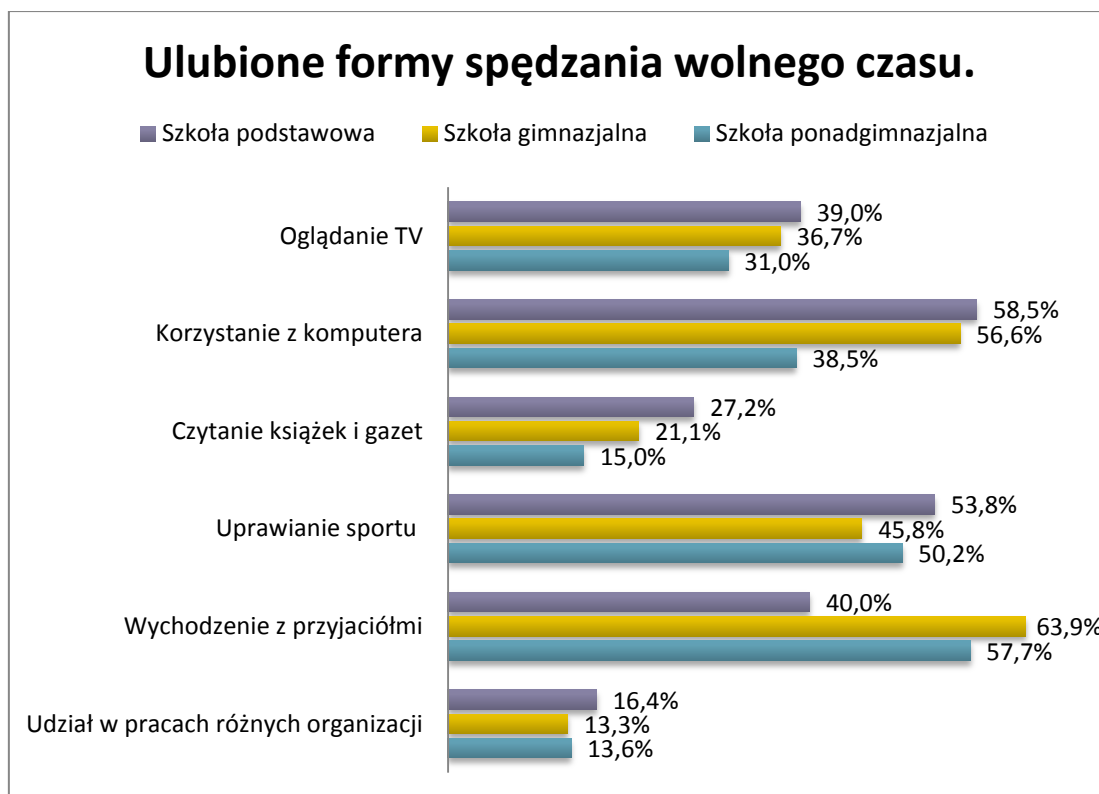
Kolejne pytanie dotyczyło doświadczania niechcianych kontaktów seksualnych. Wśród gimnazjalistów, 8 uczniów, którzy mają za sobą inicjację seksualną, odbyło niechciany stosunek seksualny jeden raz, a 7 uczniów z tej grupy- kilka razy. W przypadku uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, 11 uczniów doświadczyło takiej sytuacji jeden raz, 8 uczniów- kilka razy (2-9), a 9 osób 10 lub więcej razy. Według ESPAD z 2011 roku, 10,9%

gimnazjalistów oraz 21,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uprawiało seks bez zabezpieczenia (bez antykoncepcji) w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem, zaś 5,3% gimnazjalistów oraz 5,5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej miało niechciane doświadczenia seksualne w ciągu 12 ostatnich miesięcy przed badaniem. W gminie Sulechów porównywalny odsetek uczniów szkoły gimnazjalnej i szkoły ponadgimnazjalnej uprawiał seks bez zabezpieczenia. Należy zaznaczyć, że w badaniu ESPAD z 2011 roku pytano o doświadczenia w ciągu ostatnich 12 miesięcy, podczas gdy w naszym badaniu pytaliśmy respondentów o doświadczenia w ciągu całego życia.

W mediach coraz częściej poruszany jest problem młodych ludzi, którzy świadczą usługi seksualne za różnego rodzaju korzyści materialne. W badaniu młodzi mieszkańcy gminy Sulechów zostali również zapytani o stosunek do świadczenia tego typu usług. 1/4 badanych gimnazjalistów oraz 1/4 badanych uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że nie widzi niczego niestosownego w kontaktach seksualnych za pieniądze/prezenty.

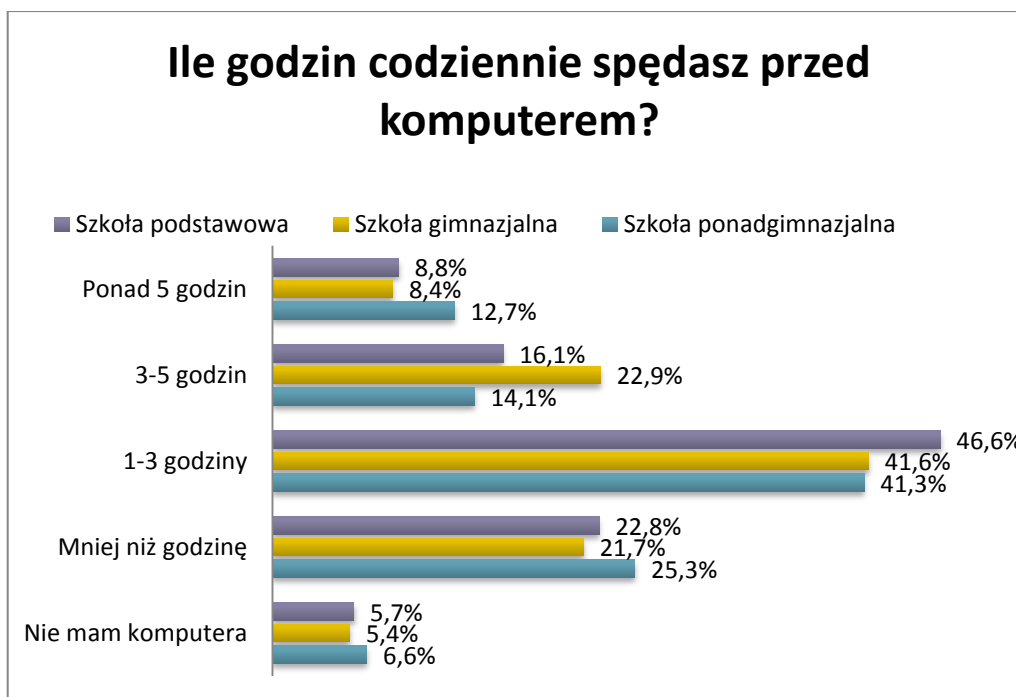
Używanie komputera przez dzieci i młodzież oraz zagrożenie cyberprzemocą

Internet jest bardzo popularnym medium wśród dzieci i młodzieży. Nawet jeśli dziecko nie ma w domu komputera z dostępem do Internetu, nie oznacza to wcale, że nie ma ono dostępu do sieci internetowej. Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z tego medium może wiązać się z występowaniem pewnych zagrożeń na jakie narażeni są młodzi ludzie. W badaniu postanowiliśmy poznać nawyki korzystania z komputera młodych mieszkańców gminy Sulechów oraz ich znajomość zagrożeń, jakie mogą wiązać się z korzystaniem z komputera i Internetu.

W badaniu zapytaliśmy uczniów o ulubione formy spędzania wolnego czasu. Najczęściej wybieraną przez uczniów szkół podstawowych formą spędzania wolnego czasu jest uprawianie sportu (53,8%) oraz korzystanie z komputera (58,5%). Gimnazjaliści podobnie jak uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej najczęściej deklarowali, że lubią spędzać wolny czas przed komputerem, wychodząc z przyjaciółmi oraz uprawiając sport. Najrzadziej badani młodzi mieszkańcy gminy Sulechów biorą udział w pracach różnych organizacji oraz czytają książki i gazety.

Ponad 40% uczniów szkół podstawowych, uczniów szkół gimnazjalnych i uczniów szkół ponadgimnazjalnych spędza przed komputerem od jednej do trzech godzin dziennie. Co piąty uczeń szkoły podstawowej i gimnazjalista oraz co czwarty uczeń szkoły ponadgimnazjalnej spędza codziennie przed komputerem mniej niż godzinę, zaś 8,8% uczniów szkół podstawowych i 8,4% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 12,7% uczniów szkół ponadgimnazjalnych spędza przed komputerem ponad 5 godzin dziennie, co może wskazywać na występowanie uzależnienia od komputera.

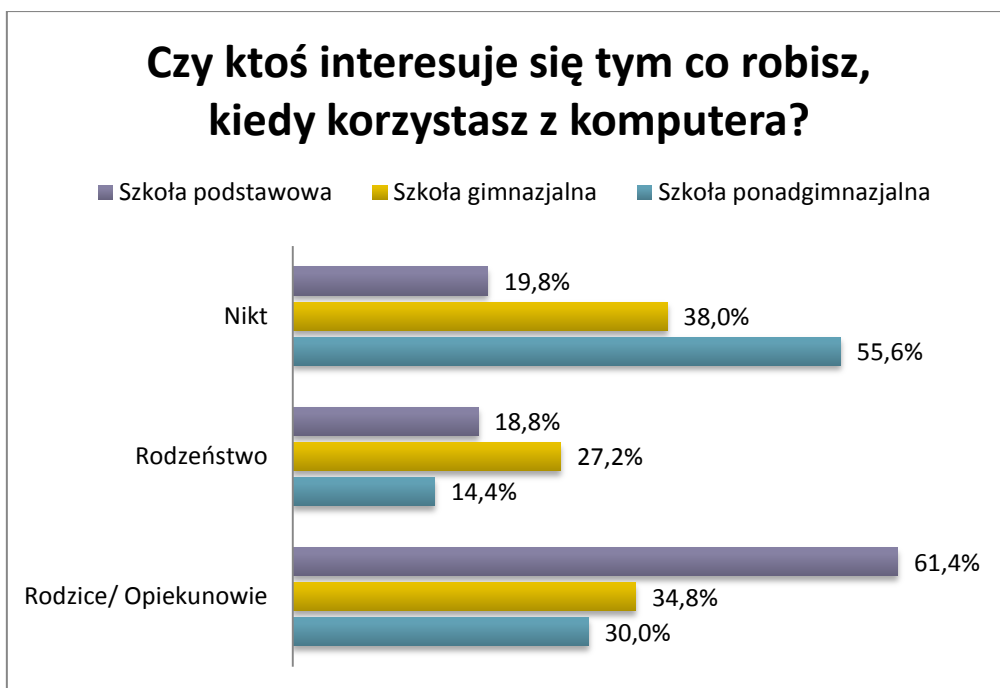
Młodzi mieszkańcy gminy Sulechów najczęściej używają komputera do przeglądania stron internetowych. Ponad 40% uczniów szkół podstawowych, 1/4 uczniów szkół gimnazjalnych oraz 1/3 uczniów szkoły ponadgimnazjalnej wykorzystuje komputer do nauki. Połowa uczniów szkoły podstawowej używa najczęściej komputera do grania w gry. Całościowe zestawienie odpowiedzi uczniów na pytanie dotyczące celów korzystania z komputera przedstawia poniższy wykres.

Internet wzbudza wśród wielu dorosłych osób duże obawy. Według badań przeprowadzonych przez Centrum Badania Opinii Społecznej, większość opiekunów osób małoletnich (58%) obawia się zagrożeń, jakie mogą spotkać dzieci w Internecie.⁷ W badaniu chcieliśmy dowiedzieć się, czy dorosłe osoby interesują się tym, co ich dzieci robią, kiedy korzystają z komputera. 61,4% uczniów szkół podstawowych oraz 34,8% gimnazjalistów deklaruje, że ich opiekunowie wykazują zainteresowanie tym, do czego dzieci wykorzystują komputer. W ten sam sposób odpowiedziało 30% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Niepokoi fakt, że w przypadku 19,8% uczniów szkół podstawowych, 38% gimnazjalistów oraz 55,6% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej nikt nie interesuje się tym, co robią młodzi ludzie, gdy korzystają z komputera.

⁷ CBOS, „Zagrożenia w Internecie”, 2008.

Zapytaliśmy również badanych, czy znają pojęcie cyberprzemocy oraz czy sami byli kiedyś jej ofiarami. Pozytywną informacją jest to, że zdecydowana większość uczniów szkoły ponadgimnazjalnej (87,8% uczniów), gimnazjalistów (93,4% uczniów) oraz uczniów szkół podstawowych (88,1%) zna to pojęcie i jest świadoma zagrożenia. Badani uczniowie stosunkowo rzadko bywają ofiarami tego typu przemocy. Twierdząco odpowiedziało na to pytanie 9,8% uczniów szkół podstawowych, 6,6% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 7,5% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Ponadto, 3/4 uczniów szkół podstawowych, 3/4 gimnazjalistów oraz 79,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uznaje jako niestosowne podawanie swoich danych osobowych przypadkowym osobom poznanym w Internecie.

Rozdział IV - Badanie punktów sprzedaży alkoholu

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 17 respondentów. 11 ankietowanych miało wykształcenie średnie, jeden badany – wyższe, 5 ankietowanych – zawodowe. Średnia wieku ankietowanych osób wyniosła 39 lat. 6 ankietowanych było właścicielami badanych punktów sprzedaży alkoholu. We wszystkich badanych punktach sprzedawane były napoje alkoholowe. Ponadto, we wszystkich badanych punktach sprzedaży alkoholu nabyć można również wyroby tytoniowe.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony w 17 punktach sprzedaży alkoholu w gminie Sulechów miał na celu analizę postawy sprzedawców względem (między innymi) takich zagadnień jak:

- sprzedaż alkoholu i wyrobów tytoniowych osobom nieletnim,
- sprzedaż alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywanie alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- awantury i bójki spowodowane przez osoby spożywające alkohol.

Wyniki badania

Pierwsze zagadnienie dotyczyło zakresu wiedzy na temat alkoholu zawartego w różnych trunkach. Zapytaliśmy, czy alkohol zawarty w wódce jest (Pana/Pani zdaniem) bardziej groźny od tego w piwie. 7 badanych osób nie miało zdania na ten temat, 7 ankietowanych odpowiedziało „nie”. Można więc wnioskować, że świadomość badanych sprzedawców w tym zakresie jest niska. Alkohol zawarty w każdym napoju alkoholowym jest tak samo groźny. Jedyna różnica polega na procentowej zawartości w poszczególnych trunkach. Trzeba jednak pamiętać, że jest to ta sama substancja.

Kolejne pytania dotyczyły **spożywania napojów alkoholowych w punktach ich sprzedaży**. Zapytaliśmy sprzedawców, czy uważają takie zachowanie za niestosowne. Zdecydowana większość badanych (10 osób) uważa takie zachowanie za niestosowne. Zaledwie trzech badanych nie miało nic przeciwko tego typu zdarzeniom.

W związku z powyższym, interesowała nas częstotliwość spożywania napojów alkoholowych w tych punktach. 10 respondentów odpowiedziało, że sytuacja taka „w ogóle się nie zdarza”, 4 badanych- „prawie codziennie”, 1 pracownik – „raz, dwa razy w miesiącu”. **Można wnioskować, że w niektórych badanych punktach sprzedaży alkoholu sprzedawcy mają z tym problem.**

Tab. 30. Częstotliwość spożywania alkoholu w obrębie sklepu.

Częstotliwość spożywania alkoholu w obrębie sklepu.	Ilość odpowiedzi
Prawie codziennie	4 odpowiedzi
Średnio raz w tygodniu	2 odpowiedzi
Raz, dwa razy w miesiącu	1 odpowiedzi
Nie zdarza się	10 odpowiedzi

W badaniu interesowało nas również **zjawisko zagrożenia społecznego, które może być powodowane przez osoby spożywające alkohol**. Zapytaliśmy, czy takie osoby stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa w danym środowisku lokalnym. 6 badanych stwierdziło, że osoby pijące nie stanowią zagrożenia, 5 badanych przyznało, że takie osoby stanowią zagrożenie, natomiast 6 badanych nie miało zdania na ten temat.

Tab. 31. Opinia respondentów na temat zagrożenia dla bezpieczeństwa ze strony osób pijących alkohol .

Czy osoby pijące alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa?	Ilość odpowiedzi
Tak, stanowią zagrożenie	5 odpowiedzi
Nie, nie stanowią zagrożenia	6 odpowiedzi
Nie mam zdania	6 odpowiedzi

Warto w tym miejscu odwołać się do badań z Harvard School of Public Health College Alcohol Study (2003), które wskazują na korelację między częstszym i ryzykownym pićciem a nasyceniem okolicy punktami sprzedaży napojów alkoholowych. Wyniki badań opierały się na danych zebranych z 8 uniwersytetów i pokazywały, że na tych obszarach, gdzie nasycenie

punktów sprzedaży było wyższe, studenci pili więcej i mieli więcej problemów związanych z nadużywaniem alkoholu.

Interesowało nas również, czy w ostatnim miesiącu zdarzyło się jakieś nieprzyjemne zajście związane z alkoholem w obrębie sklepu. W dwóch badanych punktach sprzedaży miało miejsce takie zdarzenie.

Zapytaliśmy sprzedawców, **czy widzą coś niestosownego w sprzedaży alkoholu dorosłej osobie nietrzeźwej.** 12 badanych odpowiedziało twierdząco na to pytanie, zaś 5 badanych nie widziało niczego niestosownego w sprzedaży alkoholu dorosłej osobie nietrzeźwej.

Zapytaliśmy również, czy zdarzyło się ankietowanym sprzedać osobie nietrzeźwej alkohol. 16 badanych odpowiedziało, że nigdy nie miała miejsca taka sytuacja, co jest zgodne z deklarowanym przekonaniem, że jest to zachowanie niestosowne. **Jeden badany sprzedawca odpowiedział, że zdarza się mu sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej.** Niektórzy sprzedawcy w gminie Sulechów sprzedają alkohol osobom nietrzeźwym pomimo uznawania tego za niestosowne zachowanie. Sprzedaż alkoholu osobom, których zachowanie wskazuje, że znajdują się w stanie nietrzeźwości, jest zabroniona przez Ustawę z 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, artykuł 15. **Należy zwrócić szczególną uwagę na to zagadnienie podczas szkoleń dla sprzedawców alkoholu.**

Problem spożywania substancji psychoaktywnych przez młodzież stanowi poważny problem ogólnopolski. Nasza analiza dotyczyła tego zagadnienia w gminie Sulechów. Na początek zapytaliśmy o bezpieczną granicę wieku, od której powinno sprzedawać się napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe.

Tab. 32. Granica wieku, od której można sprzedawać alkohol i papierosy osobom młodym.

Od jakiego wieku powinno sprzedawać się ...	...alkohol ?	...papierosy ?
Bez ograniczeń	-	-
16 rok życia	-	-
18 rok życia	8 odpowiedzi	10 odpowiedzi
21 rok życia	9 odpowiedzi	7 odpowiedzi

W przypadku alkoholu odpowiedzi rozkładały się następująco: 8 badanych wyznaczyło przekroczenie 18 roku życia, a 9 badanych - 21 rok życia. W przypadku papierosów 10 badanych wyznaczyło granicę 18 lat, natomiast 7 badanych uważa, że wyroby tytoniowe powinno sprzedawać się od 21 lat.

Chcieliśmy także zbadać powszechność zjawiska sprzedaży używek osobom nieletnim. Zapytaliśmy sprzedawców, czy znają takie przypadki. **7 badanych sprzedawców wie o sytuacjach sprzedaży alkoholu oraz 7 badanych sprzedawców wie o sprzedaży papierosów osobom poniżej 18 roku życia.**

Tab. 33. Przypadki sprzedawania alkoholu i papierosów osobom niepełnoletnim.

Czy znasz przypadki ...	... sprzedaży alkoholu osobom nieletnim ?	... sprzedaży papierosów osobom nieletnim ?
TAK	7 odpowiedzi	7 odpowiedzi
NIE	10 odpowiedzi	10 odpowiedzi

Zjawisko sprzedaży używek osobom nieletnim jest w Polsce dość powszechne, a wyniki naszego badania pokazują, że w gminie Sulechów problem ten również występuje. Warto w tym miejscu odwołać się do „Polskiej Deklaracji w sprawie Młodzieży i Alkoholu” w ramach uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r., gdzie wyraźnie zaznaczono, iż:

„Wszystkie dzieci i młodzież mają prawo do życia w środowisku rodzinnym, szkolnym i lokalnym, wolnym od zagrożeń związanych z piciem alkoholu, a obowiązkiem dorosłych jest im to zapewnić.”

Odpowiedzialność za zdrowy rozwój osób niepełnoletnich w dużym stopniu zależy od osób dorosłych, które znajdują się w ich otoczeniu. Oczywiście najbardziej znaczącą rolę odgrywają rodzice, jednak zgodnie z wyżej wymienioną ustawą również inne osoby dorosłe (w tym wypadku sprzedawcy alkoholu i papierosów) mają obowiązek chronić zdrowie młodzieży.

Zapytaliśmy również bezpośrednio sprzedawców, **czy kiedykolwiek sprzedali papierosy lub alkohol osobie, o której wiedzieli, że jest niepełnoletnia.** Trzech badanych sprzedawców sprzedało napoje alkoholowe, a czterech ankietowanych- wyroby tytoniowe osobom, które nie przekroczyły 18 roku życia. Biorąc pod uwagę ogólnopolską skalę zjawiska, wydaje się prawdopodobne, że odpowiedzi na powyższe pytania mogły nie odzwierciedlać w pełni stanu faktycznego. Zafałszowanie odpowiedzi może być związane ze strachem wyciągnięcia konsekwencji z łamania prawa takim zachowaniem.

Interesowało nas również, jak **często młodzi ludzie podejmują próbę zakupu alkoholu oraz tytoniu.** W przypadku alkoholu 13 badanych odpowiedziało, że taka sytuacja „zdarza się, ale rzadko, natomiast w przypadku wyrobów tytoniowych- 11 osób.

Tab. 34. Próby kupowania alkoholu i papierosów przez osoby niepełnoletnie.

Jak często zdarza się, że osoba, o której wiesz, że jest niepełnoletnia, próbuje kupić ...	nigdy	zdarza się, ale rzadko	co najmniej raz w tygodniu	prawie codziennie
... napoje alkoholowe?	-	13	2	2
... wyroby tytoniowe?	1	11	3	2

„Picie i upijanie się przez dzieci i młodzież jest jednym z największych problemów społecznych współczesnej Polski. Można i trzeba przeciwstawić się mu z całym zdecydowaniem.”⁸

Podsumowując, stosunkowo dużo młodych ludzi podejmuje próby zakupu alkoholu bądź papierosów, bądź obu używek naraz. Jest to poważne zjawisko i sprzedawcy powinni być

⁸ „Polska Deklaracja w sprawie Młodzieży i Alkoholu” Uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 lutego 2000 r.

przygotowani do właściwego zareagowania w takich przypadkach. Zapytaliśmy ich, czy czują się skrepowani i czy mają śmiałość poprosić o dowód potwierdzający pełnoletniość klienta, w przypadku, kiedy mają wątpliwość, co do jego pełnoletności. 3 badanych sprzedawców odczuwa skrepowanie w tej sytuacji, lecz nie podaje towaru o który prosi klient, natomiast jeden sprzedawca sklepu odpowiedział, że odczuwa skrepowanie w przypadku proszenia klienta o dowód i czasami podaje towar, o który prosi kupujący. **Ogólna tendencja wskazuje na bardzo dobre przygotowanie badanych sprzedawców do odmawiania osobom nieletnim sprzedaży artykułów zabronionych dla nich do zakupu.**

W tym miejscu należy odwołać się do Art. 15 ust. 2 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, gdzie wyraźnie podkreślono, iż w przypadku wątpliwości, co do pełnoletności nabywcy, sprzedający lub podający napoje alkoholowe uprawniony jest do żądania okazania dokumentu stwierdzającego wiek nabywcy. Jest to podstawowe prawo sprzedawcy. Sprzedaż napoju alkoholowego lub wyrobów tytoniowych osobom poniżej 18 roku życia, grozi grzywną i utratą zezwolenia.

W ostatnim pytaniu poprosiliśmy o ocenę funkcjonowania kontroli sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych w gminie. Większość badanych neutralnie wypowiada się o funkcjonowaniu kontroli sprzedaży obu używek. 5 badanych sprzedawców uznało, że kontrola punktów sprzedaży tych substancji funkcjonuje *średnio*, 3 osoby przyznały, że kontrola działa słabo, jedna osoba- *w ogóle*, 6 osób odpowiedziało, że funkcjonuje *dobrze*, a 2 osoby- *bardzo dobrze*.

Podsumowanie i wnioski

W podsumowaniu badań przeprowadzonych w gminie Sulechów można wyróżnić zasadnicze problemy, jakie pojawiły się w wypowiedziach mieszkańców. Na podstawie otrzymanych wyników zostaną również podkreślone najważniejsze kwestie, wymagające uwagi ze strony władz samorządowych.

1. Podstawowe problemy środowiskowe w opinii dorosłych mieszkańców gminy Sulechów.

- a) Za najważniejsze problemy w środowisku lokalnym mieszkańcy uznali bezrobocie, zubożenie społeczeństwa oraz alkoholizm. Z pewnością w tych sferach są największe oczekiwania wobec władz, związane z podjęciem działań umożliwiających zwiększenie poziomu zatrudnienia oraz przeciwdziałanie uzależnieniom.
- b) Bezrobocie przyczynia się do występowania wielu negatywnych zjawisk. Jednym z jego skutków jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania różnorodnych problemów społecznych. 50,5% badanych mieszkańców gminy Sulechów deklaruje, że doświadczyło w swoim życiu bezrobocia.
- c) Wśród najbardziej zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym grup w gminie, badani mieszkańcy wymieniają osoby starsze, osoby uzależnione i rodziny wielodzietne.
- d) Zaledwie 9,7% badanych mieszkańców posiada wiedzę na temat działań prowadzonych przez władze lokalne, których celem jest wspieranie osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w tym zakresie. Deklaracja o znajomości osób i instytucji nie jest równoznaczna z podjęciem działania na rzecz ofiary przemocy, w związku z tym należy

podjąć działania mające na celu popularyzację zachowań pomocowych wobec osób doświadczających przemocy.

- e) Problem nadużywania alkoholu jest wymieniany jako jeden z najważniejszych problemów społecznych przez mieszkańców. 46,6% badanych mieszkańców zauważa wzrost spożywania napojów alkoholowych w swoim otoczeniu. 57% badanych uważa alkohol za towar szczególny i postuluje za kontrolowaniem jego sprzedaży. Zaledwie 11% badanych mieszkańców gminy Sulechów posiada wiedzę o prowadzonych lokalnie działaniach mających na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom. Należałoby zwrócić większą uwagę na dostępność oraz rozpowszechnienie informacji na temat działań podejmowanych przez władze lokalne w tym zakresie.
- f) Umiarkowanym problemem wśród badanych mieszkańców gminy Sulechów jest problem narkotyków. 8,7% badanych przyznaje się do przynajmniej jednorazowego użycia narkotyku w swoim życiu.
- g) Problemem lokalnym jest również przemoc. Badanie zjawiska przemocy domowej jest trudnym zadaniem. Często bowiem ofiary agresji nie przyznają się do tego iż są krzywdzone przez najbliższych, co może być spowodowane, między innymi, racjonalizacją, usprawiedliwianiem sprawców, obwinianiem siebie. W związku powyższym, bardzo ważna jest świadomość problemu oraz reakcja najbliższego otoczenia- rodziny lub sąsiadów. 30% ankietowanych przyznało, że zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy fizycznej, a 30% badanych zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy psychicznej. Należy podkreślić, że większość badanych (75%) deklaruje, że posiada wiedzę na temat instytucji, do których należy się zwrócić, by pomóc osobie, która jest ofiarą przemocy.
- h) Stosunkowo niewielu mieszkańców gminy Sulechów akceptuje stosowanie przemocy fizycznej w stosunku do dzieci, lecz aż 30% respondentów odpowiedziało, że zna przypadki bicia dzieci przez ich rodziców czy opiekunów.
- i) Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych oraz ich dostępność sprawiają, że problem staje się coraz bardziej rozpowszechniony. Ponad połowa badanych mieszkańców wzięła przynajmniej raz w życiu udział w konkursach organizowanych

przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych, polegających na wysyłaniu płatnych smsów, 1/4 badanych grała przynajmniej raz w życiu na automatach, 1/5 badanych obstawiało przynajmniej raz w życiu zakłady bukmacherskie, a 4% grało w grę na pieniądze w Internecie.

2. Zagrożenia w środowisku dzieci i młodzieży.

- a) Wraz z wiekiem badanych uczniów wzrasta odsetek młodych uczniów eksperymentujących z alkoholem, papierosami oraz substancjami psychoaktywnymi. Najbardziej rozpowszechnione wśród badanych uczniów jest spożywanie napojów alkoholowych oraz palenie papierosów. Rozpowszechnienie picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania substancji psychoaktywnych wśród badanych młodych mieszkańców gminy Sulechów jest na niższym poziomie w porównaniu do wyników badań ogólnopolskich.
- b) Spożywanie napojów alkoholowych przez młode osoby jest jednym z poważnych problemów. Wraz z wiekiem rośnie odsetek osób sięgających po alkohol. Do wypicia alkoholu przynajmniej raz w życiu przyznało się 69,3% badanych gimnazjalistów i 88,7% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej. Ponadto 24,7% gimnazjalistów oraz 44,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej upiło się tracąc kontrolę nad własnym zachowaniem.
- c) Wśród przyczyn sięgania po napoje alkoholowe dzieci i młodzież często wskazują na picie okazjonalne, chęć zaimponowania, presję rówieśników oraz okazje towarzyskie, co wskazywać może na społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młode osoby.
- d) Badania wykazały, że dużo badanych młodych mieszkańców gminy Sulechów ma kontakt z tytoniem oraz narkotykami. Do palenia papierosów chociaż raz w życiu przyznało się 47,2% badanych gimnazjalistów oraz 63,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.
- e) Odsetek badanych uczniów szkół gimnazjalnych sięgających po narkotyki wyniósł 19,9%, a wśród uczniów szkoły ponadgimnazjalnej – 25,4%.

- f) Jednocześnie niepokojący jest względnie łatwy dostęp dzieci i młodzieży do substancji psychoaktywnych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych.
- g) Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarzają wakacje oraz czas wolny, dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się ze spożywaniem alkoholu, narkotyków i paleniem papierosów.
- h) Ponadto należy zwrócić uwagę na fakt, że rodzice dość często nie zauważają tego, że ich dzieci znajdują się pod wpływem substancji psychoaktywnych. Uzyskane wyniki powinny zaalarmować rodziców i opiekunów, aby poświęcali swoim dzieciom więcej uwagi i nie zapominali o odpowiedzialności, jaką za nie ponoszą.
- i) Problemem w gminie Sulechów są akty agresji i przemocy, z jakimi młodzi ludzie spotykają się w środowisku szkolnym i pozaszkolnym. Do znajomości osoby z otoczenia, która doświadcza przemocy ze strony rodziny lub otoczenia rówieśniczego, przyznaje się 16% uczniów ze szkoły podstawowej, 27,1% badanych gimnazjalistów oraz 22,1% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej.
- j) Do stosowania przez rodziców kar fizycznych w postaci bicia przyznało się 2,9% uczniów szkoły podstawowej, 2% gimnazjalistów i 2,6% uczniów szkół podnagimnazjalnych.
- k) W szkole ponadgimnazjalnej do zażywania dopalaczy przyznało się 4,7% uczniów, a w gimnazjalnej- 1,5%, natomiast 4,3% gimnazjalistów i 2,9% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej użyłoby dopalaczy, gdyby miało do tego okazję.
- l) Najbardziej rozpowszechnionymi grami hazardowymi wśród badanych młodych mieszkańców gminy Sulechów są gry na automatach oraz konkursy organizowane przez gazety, telewizję, operatorów telefonicznych. Zdecydowanie mniej badanych uczniów we wszystkich grupach wiekowych obstawiało zakłady bukmacherskie lub grało na pieniądze w Internecie.

3. Pozytywne tendencje w dynamice problemów społecznych.

- a) Analiza postaw wychowawczych badanych mieszkańców gminy Sulechów wykazała, że w większości nie uznają specjalnych okoliczności, które usprawiedliwiałyby stosowanie przemocy. Te wyniki mogą być wskaźnikiem właściwych postaw rodzicielskich wobec wychowania młodych ludzi, w którym przemoc nie powinna mieć miejsca.
- b) Zdecydowana większość młodych ludzi oceniła swoje relacje z rodzicami jako pozytywne, co wskazuje na korzystną atmosferę wychowawczą i przyjazne środowisko domowe panujące w rodzinach.
- c) Zdecydowana większość badanych uczniów deklarowała, że zareagowałoby w sytuacji bycia świadkiem zachowania agresywnego, co jest pozytywnym zjawiskiem i pokazuje, że młodzi ludzie nie są obojętni wobec zjawiska agresji.
- d) Badani uczniowie, podobnie jak w badaniach ogólnopolskich, dostrzegają ryzyko szkód związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. W grupie młodych ludzi 70,1% uczniów szkoły podstawowej, 79,5% badanych gimnazjalistów oraz 80,3% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej, deklaruje że nie sięgnęłoby po narkotyki, nawet gdyby nadarzyła się ku temu okazja. Świadczy to o dużej świadomości związanej ze szkodliwością substancji odurzających.
- e) 70,1% uczniów szkół podstawowych, 69,3% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 62% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej deklaruje, że ich opiekunowie rozmawiali z nimi na temat szkodliwości używania narkotyków. 60,8% uczniów szkół podstawowych, 72,9% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 73,2% uczniów szkoły ponadgimnazjalnej uczestniczyło w zajęciach profilaktycznych na temat szkodliwości używania substancji psychoaktywnych (narkotyki, dopalacze, alkohol).
- f) Większość badanych uczniów szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych jest świadoma zagrożenia cyberprzemocą oraz uznaje za niestosowne podawanie swoich danych osobowych przypadkowym osobom poznanym w sieci.

4. Wnioski dotyczące badania punktów sprzedaży alkoholu.

- a) Wśród ankietowanych pracowników punktów sprzedaży, zdecydowana większość badanych sprzeciwia się sprzedawaniu napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym, pomimo to część badanych sprzedawców przyznało, że zdarza się im sprzedawać alkohol osobom nietrzeźwym. Takie postępowanie stoi w sprzeczności z artykułem 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, należy więc przywiązywać wagę do tego, aby artykuł ten był przestrzegany.
- b) Osoby spożywające alkohol nie są uznawane za zagrożenie, a na terenie punktów sprzedaży czasami zdarzają się nieprzyjemne zajścia związane z piciem napojów alkoholowych. W 2 badanych punktach sprzedaży na terenie gminy Sulechów doszło do takiego zdarzenia w ciągu ostatniego miesiąca.
- c) Ankieta wykazała, że umiarkowanie dużo osób niepełnoletnich podejmuje próby zakupu napojów alkoholowych bądź papierosów. Diagnoza wskazuje, że w punktach sprzedaży większość badanych sprzedawców nie sprzedaje zakazanych substancji osobom niepełnoletnim i dobrze radzi sobie w sytuacji odmowy ich sprzedaży.

Podsumowanie

Badanie przeprowadzone na terenie gminy Sulechów miało na celu zdiagnozowanie oraz określenie głównych problemów występujących wśród społeczności lokalnej. Bezpośrednim rezultatem przeprowadzonej diagnozy jest niniejszy raport, stanowiący podstawę do zaplanowania oraz zrealizowania przez władze lokalne konkretnych oddziaływań, które będą miały na celu stopniową eliminację zagrożeń i problemów występujących na terenie gminy. Wstępne określenie rozmiaru skali zjawiska przemocy, narkomanii oraz alkoholizmu pozwoli na odpowiednie wprowadzenie działań profilaktycznych. Należy pamiętać, że grupą wysokiego ryzyka są przede wszystkim dzieci i młodzież. Wiele badań naukowych wskazuje na fakt, iż to dom rodzinny jest czynnikiem decydującym o dalszym rozwoju osobowościowym i światopoglądowym nastolatka. Komunikaty medialne oraz wpływ rówieśników mogą w wielu przypadkach negatywnie oddziaływać na nieustannie kształtującą się osobowość młodego człowieka, a to z kolei będzie przejawiać się w ryzykownych zachowaniach nastolatków. Władze lokalne powinny w sposób szczególny zadbać o małych dzieci pochodzących ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym. W związku z tym ważne jest, aby szkoła również była miejscem, które przyczyni się do budowy systemu wartości młodego człowieka oraz ostrzeże i poinformuje go o konsekwencjach wynikających z podejmowania ryzykownych działań. Powyższe wnioski opisujące tendencję w dynamice zagrożeń lokalnych, wskazują na umiarkowany stopień występowania danych problemów społecznych na terenie gminy Sulechów. Pomimo to, władze lokalne powinny podjąć wszelkie działania, które nie dopuszczą do pogłębiania się zjawisk marginalizacji, wykluczenia oraz patologii społecznych na terenie ich gminy.